VredesMagazine

Jaargang 11 nummer 1 — 1e kwartaal 2018 — Prijs euro 2,50

Vluchtelingenkamp in Bethlehem

WAARNEMER IN LIBERIA

Dossier:

SLEEPNETWET

COMMENTAAR

Zwarte lijst illegale kolonisering

De VN-Mensenrechtenraad zal naar verwachting begin 2018 een overzicht publiceren van bedrijven die actief zijn in of ten bate van Israëls illegale kolonies ('nederzettingen') in bezet Palestina. Naar verluidt zal het overzicht 150 tot 200 Israëlische en internationale bedrijven omvatten.

De Israëlische kolonisering van de Palestijnse Westelijke Jordaanoever en Oost-Jeruzalem is illegaal onder internationaal recht. Al sinds 1967, het jaar waarin Israël de genoemde gebieden – alsmede de Palestijnse Gazastrook en de Syrische Hoogvlakte van Golan – militair bezette, is het land opgeroepen de bezetting te beëindigen. In december 2016 bevestigde de VN-Veiligheidsraad deze positie ten overvloede in resolutie 2334.

Israël heeft zich hier nooit iets van aangetrokken en de internationale gemeenschap laat al vijftig jaar na het land te dwingen het recht te respecteren. Israël heeft inmiddels circa 700.000 burgers overgebracht naar de illegale kolonies in bezet gebied, en volhardt in de agressieve uitbreiding ervan.

Logischerwijs biedt de grootschalige kolonisering een uitgesproken kans voor het bedrijfsleven. De bouw en het onderhoud van huizen en infrastructuur, het inrichten van complete steden en de aanleg van faciliteiten zijn goed voor miljarden aan omzet. Talloze bedrijven bleken de afgelopen decennia bereid hun verplichtingen ten aanzien van fatsoenlijk zakendoen – vastgelegd in conventies zoals de *UN Guiding Principles on Business and Human Rights* - terzijde te schuiven en gretig te participeren in het illegale koloniseringsproject.

Daarbij snijdt het mes aan twee kanten. Enerzijds profiteren de bedrijven van de *business opportunities*,anderzijds dragen zij bij aan de verdere ontwikkeling van de kolonies. De illegale kolonisering is een *win-win*-situatie. De verliezers zijn de Palestijnen, die met draconische maatregelen van het land worden verdreven waarop de kolonies worden gerealiseerd. Na oplevering zijn die voor de Palestijnen, rechtmatige eigenaren van het land, verboden terrein. Alleen joden zijn er welkom.

Het uitblijven van een politieke oplossing voor de Israëlische bezetting en kolonisering heeft ertoe geleid dat het bedrijfsleven wordt aangesproken op zijn eigen verantwoordelijkheden. In dat kader heeft de VN-Mensenrechtenraad in maart 2016 besloten de bedrijven in kaart te brengen die participeren in het koloniseringsproject. Ondanks verwoede pogingen van Israël en de Verenigde Staten om totstandkoming van wat zij een 'zwarte lijst' noemen te voorkomen, wordt publicatie daarvan begin 2018 verwacht.

Het overzicht heeft tot doel de bedrijven bewust te maken van de rechtenschendingen waarbij zij zijn betrokken en om hen - en de staten waarin zij zijn gevestigd - te helpen bij het vervullen van hun plichten ten aanzien van het internationaal recht. Ook zal het overzicht het grote publiek in staat stellen om bewuste keuzes te maken ten aanzien van hun dagelijkse bestedingen en beleggingen.

In de afgelopen maanden lekten namen van bedrijven uit die in het overzicht zouden voorkomen. Weinig verrassend is dat zich daaronder Israëlische banken bevinden, die niet alleen een hoofdrol spelen in de financiering van het koloniseringsproject, maar ook financiële diensten aanbieden aan kolonisten. Denk daarbij aan hypotheken en leningen.

Ook internationale bedrijven komen in het overzicht voor. Een voorbeeld is de Duitse multinational HeidelbergCement, die zich bezighoudt met de illegale exploitatie van steengroeves in Palestijns gebied ten bate van Israëlische huizenbouw en infrastructuur. Mogelijk staat ook het hippe ijsmerk Ben & Jerry's op de lijst, het kroonjuweel van het Nederlands-Britse Unilever dat de kolonisten van ijsjes voorziet.

Vast staat dat publicatie van het overzicht een schokgolf zal veroorzaken. Zo zullen institutionele beleggers aangesproken worden op hun beleggingen in op de lijst voorkomende bedrijven. Eerder dit jaar werd uit Deens onderzoek bekend dat de Nederlandse pensioenfondsen ABP en PFZW ruim anderhalf miljard euro hebben geïnvesteerd in dergelijke bedrijven, waaronder HeidelbergCement. Het ligt voor de hand dat pensioengerechtigden de fondsen onder druk zullen zetten om die beleggingen te beëindigen.

Ook bedrijven als Philips en de Nederlandse overheid komen in het nauw. Hun Israëlische partners, respectievelijk Teva en defensiebedrijf Elbit, staan naar verluidt ook op de lijst.

Martijn de Rooi

FOTO VOORPAGINA:
Victorine Huenges-Wajer

COLOFON

VREDESMAGAZINE 30 november 2017 Uitgave van de vereniging VredesMedia waarin samenwerken: Haags Vredesplatform (HVP), Humanistisch Vredesberaad (HVB), Vredesbeweging Pais, Samenwerkingsverband Stop de Wapenwedloop, Antimilitaristies Onderzoekskollektief VD AMOK, Women's International League for Peace and Freedom (WILPF) afdeling Nederland. **REDACTIE:** Jan Bervoets, Hans Feddema, Benno Houweling, Kees Kalkman, Klaas Meijer, Anke Polak, Martijn de Rooi, Barbara Smedema, Jan Schaake, Guido Schokker, Egbert Wever. **AAN DIT NUMMER WERKTEN NAAST DE AUTEURS MEE:** David Jan Donner, Chris Geerse, Tjard Reininga, Yosé Höhne-Sparborth, Stijn van der Putte.. De auteur is verantwoordelijk voor de inhoud van een geplaatst stuk. De tekst van artikelen mag worden overgenomen op voorwaarde van bronvermelding. Copyrights van foto's en tekeningen berusten bij de desbetreffende fotograaf/illustrator. **FOTOREDACTIE:** Anne Vaillant. **FOTOGRAFEN EN ILLUSTRATOREN:** Erick Christian Ahounou, Martin Broek, Hugo van Halder, Heath Hinegardner, Victorine Huenges-Wajer, Peter M., Miossec, Len Munnik, Leo Platvoet, Federik Sadones, Richard Stallman, Hans Straeter, Zabou. **VORMGEVING:** Jimmy Slothouwer. **DRUKKER:** Drukkerij Mezclado, Tilburg. **ABONNEMENTEN:** Een jaarabonnement op VredesMagazine (4 nummers) kost 10 euro. U kunt een abonnement nemen via info@vredesmagazine.nl of 015 7850137.**GIFTEN**:Bedragen die abonnees meer overmaken worden beschouwd als gift voor het werk van de in VredesMagazine samenwerkende organisaties. **CONTACT VREDESMEDIA:** Vlamingstraat 82, 2611 LA Delft, 015 7850137, www.vredesmedia.nl. **REDACTIEADRES:** Lauwerecht 55, 3515 GN Utrecht, 030 8901341, artikelen naar info@vredesmagazine.nl. **KOPIJSLUITING VOLGEND NUMMER:** 13 februari 2018. **VERSCHIJNINGSDATUM VOLGEND NUMMER:** 20 maart 2018. **ISSN 1876-0724**

INHOUD

EEN CONFRONTATIE MET ONRECHT 4
Mensenrechten in Palestijnse kampen ernstig geschonden
Victorine Huenges-Wajer

HET REGEERAKKOORD EN MEER GELD VOOR DE NAVO 7
Is verhoging van defensie-uitgaven nodig?
Martin Broek

HET BROZE NOORD-IERSE VREDESPROCES 9
Brexit kan het sektarisch geweld laten herleven
Gerard Roorda

STAGNERENDE VREDE IN LIBERIA 11
Broze vrede in een straatarm land
Leo Platvoet

NATUURPARKEN VERNIETIGEN NATUURVOLKEN 13
Rechten van Pygmeeën worden genegeerd
Egbert Wever

NA ISIS DE ZONDVLOED 14
Overwegingen van een aartsbisschop
Yousif Thomas Mirkis

WRI ERELIJST 17
Schrijven naar gevangen dienstweigeraars
War Resisters' International

FOTOPAGINA'S: LET'S DANCE FOR PEACE 18
Hugo van Halder

DOSSIER 21
Referendum over de sleepnetwet
Jos van Dijk, Kees Kalkman, Kees van der Pijl, Jan Schaake,Wil van der Schans, Juliane Tveten

EN VERDER:

COMMENTAAR 2

SPRINGSTOF 6

COLUMN JOS VAN DIJK 10

COLUMN FEDDEMA 16

OVERZICHT AANGESLOTEN ORGANISATIES 20

KORTE BERICHTEN 33

SIGNALERINGEN 35

GEDICHT 36
Als ik vrijkom
Hugh Lewin

Foto: Federik Sadones

23 NOVEMBER, BRUSSEL. VREDESACTIE DEMONSTREERT BIJ HET EUROPEES DEFENSIE AGENTSCHAP

Zes weken in een vluchtelingenkamp in Bethlehem

Een confrontatie met onrecht

Op de door Israël bezette Westelijke Jordaanoever leven honderdduizenden Palestijnen nog altijd in overbevolkte vluchtelingenkampen. Het zijn plaatsen waar angst en onzekerheid regeren en geweld van de Israëlische bezetter aan de orde van de dag is. Impressie van het leven in het kamp Al-Duhayshah in Bethlehem.

Er is een land, op slechts vijf vlieguren bij ons vandaan, zonder eigen vliegveld. Een land dat geen land mag heten. Een land waarvan de inwoners niet eens de eigen grens over kunnen zonder vernedering, als ze de grens al over mogen. Een land waar veel over wordt geschreven, maar waar we eigenlijk maar weinig over weten. Een land dat we Heilig noemen. Een land dat mij in een ongekende achtbaan meevoerde: Palestina.

Afgelopen zomer kreeg ik de kans om mij zes weken onder te dompelen in de Palestijnse gemeenschap op de door Israël bezette Westelijke Jordaanoever. Als vrijwilliger werkte ik in een vluchtelingenkamp in Bethlehem. Mijn 'werkgever' was een door de inwoners van het kamp opgerichte stichting, die met name de kinderen en vrouwen helpt omgaan met het geweld en de onderdrukking die dagelijks op hen worden uitgeoefend. Mijn taak was om alle projecten die de stichting uitvoert te structureren en documenteren.

Foto: Peter M.

KAMP DHEISHEH

Foto: Victorine Huenges-Wajer

VERNEDERENDE ONDERVRAGING

Goed ingelezen over de situatie, vertrok ik half juli vanuit Brussel naar Tel Aviv. Vanwege een schietpartij op de Haram al-Rashid (Tempelberg) in Jeruzalem, drie dagen eerder, was de spanning al op de Brusselse luchthaven goed voelbaar. Ik wist dat ik een stevige veiligheidscontrole kon verwachten in Tel Aviv, maar dat ik al in Brussel op zeer grondige en vernederende wijze werd ondervraagd door meerdere medewerkers van de luchtvaartmaatschappij, was voor mij een eerste grote verrassing. Ik voelde me een klein kind, en onverwacht kwam ook het gevoel boven dat ik nog goed ken van ontgroeningen uit mijn studententijd. Maar die ontgroening was een toneelspel, en dit bittere ernst.

Die veiligheidscontrole en de reis naar mijn verblijfplaats in Bethlehem waren achteraf de perfecte kennismaking met Israël en Palestina. Mijn overtuiging goed voorbereid te zijn, smolt in die paar uur als sneeuw voor de zon, en maakte plaats voor verbazing in de ruimste zin van het woord. Een vriendelijke Palestijnse taxichauffeur, in het bezit van een vergunning om in Israël te komen, gaf mij in de korte rit naar Bethlehem zóveel informatie dat het me ging duizelen.

- "Deze weg is open voor Palestijnen, maar die andere, hiernaast, is verboden terrein."
- "Dat daar was een huis van Palestijnen, maar is kortgeleden door Israëlische kolonisten ingenomen."
- "Kijk daar, daar zie je de muur die door Israël langs de Westoever is gebouwd."
- "Als we straks door het checkpoint gaan, niet verbaasd kijken, doe maar alsof je dit vaker hebt gezien. Die hele familie die daar naast de auto staat en wordt onderzocht, dat zijn Palestijnen, die komen hier niet zo makkelijk door en krijgen alleen maar meer gedoe als jij kijkt."

De 'afscheidingsmuur' en de checkpoints waren gedurende mijn hele verblijf nadrukkelijk aanwezig. Bethlehem is een stad op Palestijns grondgebied, maar zó strak omringd door de muur en Israëlische nederzettingen dat het bijna als een gevangenis voelt. Geen Palestijn kan zich zomaar in de omgeving van de checkpoints begeven, terwijl de bewoners van de illegale nederzettingen ze zonder slag of stoot kunnen passeren. Niet voor niets vinden er veel demonstraties plaats in de omgeving van de muur en de checkpoints. Soms gaat een demonstratie gepaard met geweld (van beide kanten), maar vaker is het verzet creatief. De muur zelf is op veel plekken het decor van krachtige statements in de vorm van rake kunstwerken of leuzen. De muur, met zijn acht meter hoogte en bijna achthonderd kilometer lengte, wordt ook wel "het grootste protestdoek ter wereld" genoemd.

ANGST EN ONZEKERHEID

In zes weken tijd heb ik zoveel onrecht gezien en gehoord dat ik er nog iedere dag met buikpijn aan terugdenk. Zo staat, vele decennia na de oorlogen van 1948 en 1967, meer dan één op de vier Palestijnen op de Westoever nog altijd als vluchteling geregistreerd. Ruim 800 duizend geregistreerde vluchtelingen zijn er.

Foto: Victorine Huenges-Wajer

TOEGANG VLUCHTELINGENKAMP DHEISHEH

Een kwart van hen leeft in negentien vluchtelingenkampen. Kampen die over het algemeen heel klein en overbevolkt zijn. Het kamp Al-Duhayshah (ook bekend als Dheisheh) waar ik werkte meet één/derde vierkante kilometer en wordt door vijftienduizend mensen bewoond. Je kunt je voorstellen dat gezinnen noodgedwongen in één ruimte samenleven. De vluchtelingen hebben nog minder toegang tot water, elektriciteit en de arbeidsmarkt dan de Palestijnen buiten de kampen, en voor hen is het zeker ook geen rozengeur en maneschijn.

Het wonen in een vluchtelingenkamp betekent leven in angst en onzekerheid. Iedere nacht valt het Israëlische leger de kampen binnen om jonge jongens te arresteren of te beschieten (het liefst in de knie, om ze voor altijd kreupel te maken). 'Vermeende terroristen' zijn de jongens - het gooien van stenen naar je bezetter is blijkbaar een terreurdaad. Ik praat dat stenengooien niet goed, zeker niet. Geweld is nooit goed te praten. Maar het begrijpen van het hoe en waarom van het stenengooien is makkelijker dan het begrijpen van het beschieten van de stenengooiers. Het disproportionele karakter van het geweld dat tegen de Palestijnen wordt gebruikt heeft me op veel momenten verbijsterd. Om nog maar te zwijgen van de manier waarop de verdenking, vervolging én observatie van de Palestijnen plaatsvindt.

ADMINISTRATIEVE DETENTIE

Op een dag was ik getuige van een demonstratie, waarbij ik veilig vanachter een raam zag hoe een legerjeep een serieuze poging deed om in volle vaart op demonstranten in te rijden. Proberen in te rijden op mensen, gevolgd door geweerschoten, traangas, vuur en veel rook – hoe zouden wij dat kwalificeren als het bij ons in het Westen zou plaatsvinden? In Palestina lijkt het geweld te zijn dat geen uitleg behoeft. Het is zelfs, aldus de bezetter, een noodzakelijk kwaad om de andere kant van de muur te behoeden voor 'terrorisme'.

En dan was er die ochtend waarop ik in het kamp aankwam en mijn collega aantrof met een verslagen blik die ik nooit meer kan vergeten. Zijn zoon was die nacht door Israëlische militairen van het bed gelicht en meegenomen. De eerste maand na een arrestatie horen de naasten van zo'n 'arrestant' niets over het hoe en waarom. De enige zekerheid die ze hebben is dat de ondervraging en marteling waar hun dierbare mee te maken zal krijgen onmenselijk zal zijn. Doorgaans is de rechtvaardiging van deze behandeling dat er sprake is van 'administratieve detentie'. Onder bepaalde omstandigheden kunnen dit soort straffen legaal zijn, maar volgens het internationaal recht kunnen ze slechts in zeer uitzonderlijke gevallen worden toegepast. Desalniettemin wordt deze straf vaker wél dan niet door Israël aan Palestijnen opgelegd. In de loop der jaren zijn duizenden Palestijnen in bewaring gehouden als administratieve gevangenen, vaak jarenlang, zonder enige gedegen onderbouwing en zonder proces.

SCHULDIG

Iedere seconde van mijn verblijf heb ik me, als westerse vrouw in die bezette en onderdrukte gemeenschap, schuldig gevoeld om mijn vrijheid. Wanneer ik dit schuldgevoel uitsprak, zei iedere Palestijn, zonder uitzondering, bijna troostend "Dat ik daar niets aan kon doen." Het idee dat de onderdrukte de vrije moet troosten lijkt absurd. Ik kan echter niet anders schrijven dan dat die houding tekenend is voor de algemene houding van de Palestijnen ten aanzien van anderen. Ondanks alle onrechtvaardigheid zijn ze realistisch en apetrots op hun cultuur, en zullen ze alles aangrijpen om die te laten zien. Dat ze dat in vrijheid willen doen, is even helder als logisch.

Tot die tijd is openheid het enige dat ze vragen. Openheid over dat wat ze iedere dag moeten vrezen en meemaken. Dat het eerlijke verhaal wordt verteld. Ik hoop dat ik door het publiceren van mijn ervaringen mensen de ogen kan openen, hen kan laten inzien hoe onrechtvaardig de situatie is. En hoe meer mensen dat begrijpen, hoe dichterbij een oplossing misschien wel kan zijn. Want dat deze situatie onhoudbaar is, staat vast.

Victorine Huenges-Wajer

SPRINGSTOF

Samenstelling: **Mark Akkerman, www.stopwapenhandel.org**

Nieuwe onderzeeboten overbodig

Op het moment onderzoekt defensie de aanschaf van nieuwe onderzeeboten, die over ongeveer tien jaar de huidige vier Walrus-klasse onderzeeboten zouden moeten vervangen. De marine en de Nederlandse marine-industrie hebben al een forse lobby ingezet voor dit miljardenproject.

Stop Wapenhandel bekeek de argumenten voor deze aanschaf en komt tot de conclusie dat deze niet overtuigen, ook niet vanuit militair perspectief. Anders dan industrie en marine doen voorkomen is de onderzeebootcapaciteit niet uniek en zijn alternatieven voorhanden. Voor vrijwel alle beoogde taken, van het beschermen van vrije aanvoerlijnen tot kustwachttaken en van het verzamelen van inlichtingen tot het aan land zetten van *special forces*, geldt dat of de noodzaak niet is aangetoond of dat minder zware middelen beter of net zo geschikt zijn.

Stop Wapenhandel concludeert dat Nederland "met onderzeeboten kiest [...] voor machtspolitiek en niet voor vredeshandhavingstaken" en dat zo'n keuze vooral de wapenindustrie ten goede komt. Het parlement moet zich niet laten intimideren door de marinelobby en 'deskundigen' met een militaire of industriële achtergrond, maar zich goed laten informeren en kritisch opstellen.

(Het rapport *Onderzeeboten, nodig?* van Martin Broek is te vinden op de website van Stop Wapenhandel: www.stopwapenhandel.org)

F16's naar Jordanië

In 2013 verkocht de Koninklijke Luchtmacht 15 F16-gevechtsvliegtuigen aan Jordanië. Voor de daadwerkelijke export werd pas afgelopen oktober een vergunning afgegeven, op de valreep van het bestaan van het vorige kabinet. Vrijwel direct daarna werden de eerste vliegtuigen overgedragen, hoewel een aantal Kamerfracties nog een debat over het toestaan van deze uitvoer wilde.

Jordanië is betrokken bij de oorlog in Jemen en zet daar ook F16's in. De VN noemde in september de oorlog in Jemen de grootste humanitaire crisis ter wereld, een hongersnood met miljoenen slachtoffers dreigt, en stuurt een team om oorlogsmisdaden aan beide zijden te onderzoeken. Een Jordaanse luchtmachtgeneraal vertelde in november 2015 dat zijn land vier F16's inzette boven Jemen, ook latere berichten vermeldden F16-betrokkenheid bij aanvallen. Maar de regering bagatelliseerde die inzet; het zou slechts om een ondersteunende rol gaan en bovendien zou Nederland een afspraak hebben met Jordanië dat de geleverde toestellen niet worden ingezet in Jemen. Zo'n afspraak is natuurlijk een lachertje. Als Jordanië zo'n tachtig F16's bezit waarvan specifiek de Nederlandse exemplaren niet mogen worden ingezet boven Jemen, wie gaat dat controleren? Feit is dat met deze export Nederland de oorlog tegen Jemen mede mogelijk maakt.

Geen vergunning demilitariseren tanks

Sloopbedrijf Riwald uit Almelo dacht een mooie opdracht van de Britse krijgsmacht binnengesleept te hebben om duizend afgedankte Britse tanks te demilitariseren (slopen). Helaas stak de overheid hier een stokje voor: de benodigde vergunning werd geweigerd. In Nederland mag alleen defensie zelf wapens slopen. Volgens de staatssecretaris was een ontheffing voor Riwald dan ook niet mogelijk. Een redenering waar ook de Raad van State in meeging.

Dat particulieren, inclusief bedrijven, in principe geen wapens onder zich mogen hebben is op zich natuurlijk een goede zaak. In een geval als deze, waar het erom gaat tanks in een goed beveiligde omgeving onklaar te maken, pakt dit echter wel ongelukkig uit. De inflexibele houding van de overheid hierin is opmerkelijk, zeker waar het bedrijven over het algemeen weinig moeite kost vergunningen te krijgen om allerlei dodelijke wapens de hele wereld over te exporteren.

Wapenindustrie kaapt Europees defensiebeleid

De EU is heel 2017 bezig plannen uit te werken om miljarden per jaar in de wapenindustrie te gaan steken. Het gaat om zowel financiering van militair onderzoek als geld voor gezamenlijke ontwikkeling en aanschaf van wapens door lidstaten.

Het Belgische Vredesactie deed onderzoek naar de invloed van de wapenindustrie op de Europese besluitvorming over deze plannen. Daaruit blijkt dat de beleidsvoorstellen bijna letterlijk gebaseerd zijn op adviezen van deze industrie. Niet verwonderlijk, de Europese Commissie had de afgelopen drie jaar minimaal 36 bijeenkomsten met de wapenindustrie over de financiering van militair onderzoek. En een door de Commissie ingestelde *Group of Personalities*, die voor een groot deel uit vertegenwoordigers van wapenbedrijven bestond, schreef het belangrijkste adviesrapport. Het lobbybudget van de grootste tien Europese wapenbedrijven verdubbelde in vijf jaar naar 5,6 miljoen euro per jaar.

De effectieve lobby van de wapenindustrie heeft, aldus Vredesactie, geleid tot "Een nooit eerder geziene versnelling van de militarisering van de Europese Unie met één doel: de defensie-industrie rendabel houden." Op 9 november protesteerden ongeveer 50 mensen bij het Europees Parlement tegen financiering van de wapenindustrie. Ze probeerden de parlementsleden wakker te schudden met wekkers en spandoeken.

(Het rapport *Beveilig de winst: Hoe de wapenindustrie het Europees defensiebeleid kaapt* van Bram Vrancken is te vinden op de website van Vredesactie: www.vredesactie.be)

Foto: Martin Broek

ACTIE TEGEN NIDV, WAPENBEURS VOOR DEFENSIE EN VEILIGHEID, IN ROTTERDAM, 20 NOVEMBER, 2014

Het regeerakkoord en de twee procent van de NAVO

Wanneer loeit er een anti-NAVO-geluid aan? De president van de Verenigde Staten speelt met veiligheid alsof het om zijn torenhoge bouwprojecten gaat. Zelfs bondgenoten in de Amerikaanse politiek beginnen af te haken. De republikeinse senator Bob Corker waarschuwde dat Donald Trump riskeert dat hij de Verenigde Staten brengt op "het pad naar een Derde Wereldoorlog". En met de VS wordt de NAVO dan meegezogen. Want de VS heeft veruit de grootste krijgsmacht van de NAVO en Trump is daarvan de hoogste baas met zijn vingers bovendien bij de atoomknop.

De discussie in Nederland gaat echter niet over het gevaar van de *commander-in-chief* in het Witte Huis en de-escalatie. De discussie draait erom hoeveel de Nederlandse krijgsmacht er bij moet krijgen. Uit het Regeerakkoord blijkt, dat het in 2021 €1,5 miljard extra wordt. Dat is zo'n 16 procent meer dan het begrote budget voor 2018 en daarmee ruim boven de groei van de economie, die in dezelfde periode zo'n 5,5% zal bedragen. De Nederlandse militaire uitgaven gaan naar ruim ?10 miljard. Militairen hebben de wind in de zeilen. Voor conservatieve politici is dit niet meer dan een tussenstap. De 2% van het Bruto Binnenlands Product (BBP) – de doelstelling van de NAVO – blijft voor hen een breekijzer om wensen kracht bij te zetten. Dat is dan nog wel een flinke portie erbij, 2 procent BBP is 14,6 miljard euro.

De omvang van de Defensiebegroting wordt vastgesteld door de Regering en goedgekeurd in de Tweede Kamer. De afspraken binnen de NAVO zijn niet meer dan een politiek streven. De NAVO-doelstelling staat wel in de Defensiebegroting van de laatste regering:

"Tijdens de NAVO-top in Wales in september 2014 hebben de bondgenoten afgesproken (1) de trend van dalende defensie-uitgaven te keren, (2) te trachten de uitgaven in reële termen te laten stijgen naarmate hun BBP groeit en (3) zich in te spannen om de komende tien jaar (2014–2024) hun defensie-uitgaven in de richting van twee procent van het BBP te bewegen. Een dergelijke afspraak is tevens gemaakt over de richtlijn om ten minste 20 procent van het totale defensiebudget te besteden aan investeringen. Deze afspraken werden tijdens de top in Warschau in juli 2016 herbevestigd." Die 20% is goed nieuws voor de wapenindus-

JAAR	DEFENSIEBEGROTING (MILJOEN EURO)	EXTRA REGEERAKKOORD	TOTAAL
2018	8.799,7	910	9.709,7
2019	8.879,7	1210	10.089,7
2020	8.856,4	1410	10.266,4
2021	8.716,2	1510	10.226,2

trie (niet voor de militairen die streven naar betere pensioenen), maar 'trachten' geeft aan dat het in beide gevallen geen wet van Meden en Perzen is.

AFSPRAAK

Hoe we komen aan die NAVO-doelstelling lijkt duidelijk. De afspraak van de Regeringsleiders in 2014 in Wales wordt in de Defensiebegroting uitdrukkelijk genoemd. Maar de afspraak is ouder. Het cijfer werd in de jaren negentig vanuit de Verenigde Staten in de strijd geworpen om na het einde van de Koude Oorlog het dalen van de defensiebestedingen, het zogenaamde vredesdividend, een halt toe te roepen. Dat is gelukt. De groei van de militaire uitgaven is enorm geweest. Nu gaan ook de achterblijvers aanhaken. De secretaris-generaal van de NAVO constateerde dit najaar dat "alle NAVO-landen die minder dan twee procent BBP uitgeven, hun defensiebegrotingen hebben verhoogd."

Wilbert van der Zeijden, medewerker van Pax Christi, schreef dat het bij die twee procent om een symbolische en politieke wens gaat. Om dit te onderbouwen haalde hij er een rapport en discussie uit het parlement van het Verenigd Koninkrijk aan, waar dit bijna letterlijk gezegd wordt.

INADEQUAAT

Hij staat echter vooral stil bij het ongerijmde karakter van de maatregel. Is het goed dat Griekenland zoveel aan Defensie besteed, gezien de binnenlandse crisis? (Nog los van het feit dat dit vooral naar pensioenen en weddes gaat en niet naar wapens.) Wat maakt het uit dat Estland meer dan 2% uitgeeft, het blijft door de geringe omvang een schijntje. Op grond van welke rationele argumenten betekent de enorme groei van de Nederlandse economie tussen begin jaren negentig en 2008 dat we ook veel meer aan de krijgsmacht moeten besteden? Van der Zeijden stelt dat het benaderen van defensie-uitgaven op grond van het BBP inadequaat is; het meet het verkeerde, met de verkeerde methode en leidt tot betekenisloze conclusies.

Hij staat niet alleen met zijn kritiek. Wat er onder defensie valt verschilt per land en de ene 2% is de daarom de andere niet. Zelfs het Verenigd Koninkrijk trekt de trukendoos open om voor het oog de militaire uitgaven te verhogen en schuift daarom inlichtingendienstenwerk en pensioenen de begroting binnen. Dit schrijft Dr. Linda Risso van het Institute of Historical Research in een artikel dat de tweeprocentsdoelstelling onder de loep neemt en het een obsessie noemt.

DUITSLAND

De invloedrijke Carnegie Foundation constateert dat de bedreigingen van de Europese veiligheid elders liggen, namelijk bij problemen met de euro, vluchtelingenpolitiek, toegang tot energie en terrorisme, "dat heeft weinig te maken met conventionele militaire uitgaven." Je zou cyber daar aan toe kunnen voegen. Of Europa er militair zo slecht voor staat betwijfelt de denktank. Het lijkt mee te vallen met een stevige defensie-industrie en met twee West-Europese nucleaire machten. De twee procent moet daarom niet zo star worden opgevat. Het is veel belangrijker waaraan Europa spendeert.

Als Duitsland de doelstelling gaat volgen, dan zouden de Duitse militaire uitgaven omhoog schieten van 37 miljard naar 60 miljard euro, zo berekende Janosch Delcker voor Politico. Het zou dan veruit de grootste militaire macht van Europa gaan worden. Maar dan zou het wel middelen weghalen die nodig zijn voor het opkrikken van de (Europese) economie en dat op grond van de vraag van een zeer onpopulaire Amerikaanse president, zo schreef hij begin dit jaar.

Tomas Vanheste, vroeg zich op de website van De Correspondent af: "of die geopolitieke onrust die Stoltenberg aandroeg als argument voor hogere defensie-uitgaven niet juist ook het gevolg is van eerder militair ingrijpen, in Irak en Libië, en van wapenleveranties die conflicten in het Midden-Oosten voeden." Het is een vraag die je zelden hoort vanuit het militaire establishment. Militair optreden maakt soms meer veiligheid kapot dan je lief is.

Ontkennen dat de wereld onveiliger is geworden heeft weinig zin. Maar ook gevaren opkloppen is onzinnig en maakt het gevaar niet kleiner. China geeft al jaren zo'n 1,5 procent van het BBP uit aan Defensie ook al is de VS zeer aanwezig in de Chinese achtertuin. Aangezien China de derde economie van de wereld is geworden (na de VS, EU en voor Japan) zijn die uitgaven niet gering. Maar we moeten het ook niet overdrijven. China is enorm verweven met de Nederlandse distributie-economie. Slimme handelsdiplomatie zou ons wel eens verder kunnen helpen dan een militair antwoord. Rusland speelt een gevaarlijk spel in de Oekraïne. Maar is het daarmee ook een geduchte militaire tegenstander? Of moeten we een leger dat niet gevuld kan worden, in een land waar de economie rammelt en de wapenindustrie slecht functioneert gewoon op zijn merites beoordelen.

GRIZZLY

Het BBP van New York is met 1,56 biljoen dollar hoger dan dat van heel Rusland (1,27 biljoen). In 2014, het jaar waarover deze cijfers gaan, had Nederland een BBP van 670 miljard dollar en kwam daarmee als middelgroot NAVO-land in zijn eentje op ruim 50 procent van de Russische economie. We maken van een woelmuis een grizzly. De wapenindustrie vaart wel bij de jacht op die beer en de veiligheid neemt er niet mee toe. De grizzly leeft toch echt op een ander continent.

Martin Broek

Dit artikel is eerder verschenen bij konfrontatie.nl
Martins blog: broekstukken.blogspot.nl
Twitter: @martinbroek

Meer lezen:

Wilbert van der Zeijden, NATO's 2% Target. Wapenfeiten, 19 december 2016 (blog van PAX over veiligheidsvraagstukken) – wapenfeiten.wordpress.com

Linda Risso, Nato: Is the obession with a 2% GDP defence target damaging political alliance? The New European, 13 april 2017

Het broze Noord-Ierse vredesproces

Iedere zondag opnieuw marcheert in Portadown een delegatie van de Oranjemannen in vol ornaat van de kerk naar de rivier, waar ze toestemming vragen om verder te marcheren door de Katholieke wijk.

NORTHUMBERLANDSTREET, BELFAST

Dat wordt dan geweigerd door politiemannen die voor die wijk staan opgesteld. Die krijgen dan een protestbrief, waarna de Oranjemannen rechtsomkeert maken. Toen Theresa May een coalitie aanging met de DUP, de door Ian Paisley opgerichte Noord-Ierse partij die erop gebrand is dat Noord Ierland in het Verenigd Koninkrijk blijft, eiste namens de Oranje Order direct dat dit marsverbod in Portadown, dat uit het Goede Vrijdag Akkoord komt, van tafel ging.

Het Goede Vrijdag Akkoord (GVA) maakte een eind aan "The Troubles" – de Noord-Ierse geweldsgolf van 1968 tot 1998 met 3.600 doden, waarvan 500 kinderen en ruim 30.000 gewonden naast veel ander leed veroorzaakt door paramitaire groeperingen, Noord-Ierse Ordetroepen en het Engelse bezettingsleger.

Voor deze wapenstilstand was inzet van de EU, de Ierse Republiek, het Verenigd Koninkrijk en de Verenigde Staten noodzakelijk. Een meerderheid van de 1,4 miljoen Noord-Ierse kiezers steunde het akkoord van harte. Slechts 5% van de katholieken kon niet verkroppen dat na alle leed hun einddoel – vereniging met de Republiek – niet was bereikt. En 45% van de protestanten stemden – onder aanvoering van de Oranje Order en de DUP – eveneens tegen.

Negen jaar later, in 2007, trokken Britse ordetroepen zich terug. Noord Ierland kreeg weer zelfbestuur en de verhoudingen ontwikkelden zich hoopvol, en inderdaad: tot in 2016 verliepen alle Oranje marsen zonder rellen. Het GVA heeft o.a. door versterking van de interregionale economie met de Ierse Republiek, door investeringen van de EU en door meer gezamenlijk met de Republiek ontwikkeld toerisme, meer welvaart gebracht, ook al bleef de werkloosheid hoger dan in de rest van het Verenigd Koninkrijk.

Nu 10 jaar later verscherpen de verhoudingen zich en staat de wapenstilstand onder druk door het Brexit-referendum en de Brexit-onderhandelingen. Versterkt door de handelspolitiek van Trump en zijn terugtrekking uit de diplomatie (minder diplomatie, dus geen benoeming van een VS-ambassadeur in Ierland en meer wapentuig door bemoeienis met dit vredesproces te schrappen). De Noord-Ierse bevolkingssamenstelling is inmiddels veranderd.

Borgde voorheen een tweederde meerderheid van Noor-Ieren met protestantse achtergrond hun dominantie, nu houden protestanten en katholieken elkaar in evenwicht en ontwikkelt zich een bevolking met meerderheid van katholieken. In die situatie heeft Teheresa May een regeringscoalitie gevormd met de extreem-protestantse DUP.

CRIME

Een behoorlijk obstakel voor Brexit is de landsgrens van het Verenigd Koninkrijk tussen Noord-Ierland en de Ierse Republiek. Zeker in samenhang met de kwestie over de toekomstige positie van EU-burgers binnen het VK. Want in Noord Ierland en in Groot Britannie wonen of werken veel mensen met Ierse nationaliteit en tien procent van de inwoners van Noord Ierland komt inmiddels uit andere delen van de EU. De landsgrens is een crime: hij meandert zich in 500 km met vele bochten tussen beide landen waardoor en harde grens met paspoortcontrole en veiligheidspoortjes eigenlijk niet te realiseren is. Daarbij is ongehinderd grensverkeer één van de kernelementen van het Goede Vrijdag Akkoord, terwijl harde grenzen voor personenverkeer binnen Brexit het kernelement is.

Tot overmaat van ramp is ook de Noord-Ierse regering gevallen en kozen Noord-Ieren voor de vleugelpartijen Sein Fein en DUP. Sein Fein eist nu een legale plek voor de Ierse taal en wil de Ierse zee als grens met het VK. DUP wil de Ierse Republiek uit de EU, wegens haar economische afhankelijkheid van het VK. Wettelijke erkenning van het Iers is voor DUP onbespreekbaar. Beide zijn dus gekant tegen een harde grens met de Ierse Republiek. Hun tegenstellingen

COLUMN VAN DIJK

Witte geschiedenis

Tot voor kort dacht de Britse dokter Irfan Malik dat hij als moslim met Indiase voorouders weinig te maken had met *Remembrance Day*, de jaarlijkse herdenking van het einde van de *Great War* op 11 november. In de geschiedenisles op school was de Eerste Wereldoorlog altijd beschreven als een oorlog van blanke Europeanen. Maar Malik ontmoette enkele jaren geleden een patiënt die de betrokkenheid van de koloniale gebieden bij de oorlog onderzocht. Die stimuleerde hem om zijn familiegeschiedenis na te pluizen en zo kwam hij tot de ontdekking dat zijn beide overgrootvaders uit India voor de Britten hadden gevochten. En zij waren niet de enigen. Ongeveer 1,3 miljoen Indiërs vochten in de Eerste Wereldoorlog, waaronder 400.000 moslims. In de Tweede Wereldoorlog vochten 2,5 miljoen Indiase soldaten, waarvan er 600.000 moslims waren.*
Intussen is er in Engeland wel meer aandacht gekomen voor de betrokkenheid van moslims en andere niet-autochtone Britten bij de beide wereldoorlogen. Maar zowel daar als hier zien we ook na honderd jaar nog steeds overwegend een bekrompen nationale, witte geschiedenis. In Nederland bereikte deze geschiedenis zelfs het regeerakkoord van de Rutte III. Het voorstel van D66 om meer les te geven over kolonialisme en slavernij werd door de andere coalitiepartijen niet aanvaard. Terwijl het onderwijs juist met deze geschiedenis nog een flinke inhaalslag te maken heeft. Ook de geschiedenis van de Tweede Wereldoorlog kan een verruiming van het blikveld wel gebruiken om te laten zien dat wat wij hier op 5 mei herdenken ook te danken is aan de moslims in het Britse leger. En ook aan de Marokkanen in het Franse leger. In de Ardennen vochten tienduizenden Marokkanen met de Fransen tegen de Duitsers. Meer dan tweeduizend van hen verloren het leven.
In de Sultan Bahu Mosque in Birmingham vond begin november een twee uur durende ceremonie plaats ter nagedachtenis van de moslims die in de Eerste Wereldoorlog zijn gevallen. Het deed mij denken aan een vorm van 'zwarte' geschiedschrijving die vooral bedoeld is ter versterking van de identiteit van mensen met niet-Europese voorouders. Begrijpelijk, maar helaas niet bevorderlijk voor de integratie van allochtoon en autochtoon waar we zo'n grote behoefte aan hebben. Wit en zwart naast elkaar leidt onvermijdelijk tot nieuwe conflicten. Gegeven de betrokkenheid van zoveel landen, volken en religieuze groepen bij de beide wereldoorlogen zou elke geschiedenis en iedere herdenkingsplechtigheid verschoond moeten blijven van enghartig groepsdenken en nationalisme. Is een gezamenlijk beleefd verleden niet bij uitstek een kans op succesvolle integratie?

Jos van Dijk

* http://www.bbc.com/news/uk-england-41917784

verhinderen echter vorming van een Noord-Ierse Regering met effectieve belangenbehartiging bij de Brexitonderhandelingen.

DUP maakt stevig gebruik van haar positie als coalitiepartner van Theresa May en kreeg – vooruitlopend op het wegvallen van jaarlijkse EU investeringen – 1,3 miljard pond toegezegd, voornamenlijk bedoeld voor versterking van de industrie in de overwegend Protestantse gebieden.

Hoe staat het met vrede in Noord Ierland? Het Goede Vrijdag Akkoord zorgde voor juiste randvoorwaarden voor het vredesproces en op hoog niveau was er een aantal jaren samenwerking. De Republiek schrapte de aanspraken op Noord Ierland uit de grondwet. De grens ging geheel open. De wapenen zijn ingeleverd. De Noord-Ierse Ordetroepen zijn verleden tijd en de politie treedt op tegen vijandelijke uitingen van beide kanten.

Er is ook hard gewerkt om wonden te helen, maar elke gemeenschap koos voor een aparte eigen wijze: de een streefde naar verzoening en de andere wilde berechting van tijdens de Troubles gepleegde moorden. Kortom: gesegregeerd en niet gezamenlijk, zoals via een publieke verzoeningscommissie een punt achter het verleden te zetten in Zuid Afrika na de apartheid of in Marokko na het regiem van Hassan II.

15 % van de Noord-Ierse bevolking zucht dankzij The Troubles onder psychische aandoeningen, met veel zelfmoord onder jongeren die met dit geweld zijn opgegroeid. De segregatie in scholen en gemeenschappen is ondanks de bruggen met EU-geld, gebleven. Omgang met 'anderen' gebeurt weinig tot niet. De nadruk die er in dit tijdsgewricht op identiteit ligt, versterkt dit naast elkaar leven van gemeenschappen. Het sektarisch geweld is ook niet geheel verdwenen. Elk jaar vinden er van beide kanten één of meer moorden door splintergroepen plaats. Vereniging van Ierland is ver weg. Noord Ierland ontbeert hiervoor draagvlak en de Republiek draagkracht. Samen van onderop aan vrede werken is er dus niet van gekomen, waardoor ontwikkelingen als de Brexit herlevend sektarisch geweld kan oproepen.

Duurzame vrede komt pas in zicht als men op alle niveaus gezamenlijk aan de toekomst werkt.

Gerard Roorda

Foto: AOD

WESTPOINT, MONROVIA

Stagnerende vrede in Liberia

Hoewel Liberia maar een klein land is met ruim 4 miljoen inwoners aan de westkust van Afrika, trokken de presidentsverkiezingen van 10 oktober veel internationale aandacht.

Dat heeft verschillende redenen. De Verenigde Naties heeft veel *peacekeepers* vanaf 2004 tot 2015 in het land gestationeerd. Geruime tijd was het de grootste vredesmissie ter wereld. De VN stak – en steekt – veel geld in ontwikkelingsprojecten, evenals de VS, de EU en de Scandinavische landen. Twee burgeroorlogen ruïneerden tussen 1990 en 2003 het land en zijn nog aanwezig in de hoofden en harten van veel Liberianen. Volgens Afrika-kenner Stephen Ellis overtrof "het Liberiaanse conflict alle andere oorlogen in zijn vorm en karakter, in intensiteit, in verdorvenheid, in wreedheid, in barbarij en in horror."

De sporen zijn nog dagelijks zichtbaar in verwoeste gebouwen, slechte wegen en uiterst gebrekkige nutsvoorzieningen. Warlord/ex-president Charles Taylor is in Den Haag door het Sierra Leone tribunaal veroordeeld tot 50 jaar cel, die hij in Engeland uitzit. De Ebola epidemie die het land in 2014/2015 in zijn greep had, was maandenlang wereldnieuws.

Tenslotte de internationale context. Afrika heeft een ruime ervaring met turbulent verlopende verkiezingen, zoals Kenia dit jaar laat zien. Liberia ligt weliswaar in Sub-Sahara Afrika, maar de eerste bootvluchtelingen uit Liberia zijn al gesignaleerd aan de Middellandse Zee, de fundamentalistische Islam rukt op in het noordelijke deel van Sub-Sahara en China roert zich ook stevig in Liberia.

TWIJFELACHTIGE RUST

Na de burgeroorlog werd in 2006 Ellen Johnson Sirleaf, het eerste, direct gekozen, vrouwelijke staatshoofd van Afrika. Zij trof niet alleen een verwoest land aan, maar ook een getraumatiseerde bevolking, dat moe gebeukt was door de twee burgeroorlogen. Dankzij haar netwerk in de financiële wereld – ze werkte als econoom voor de World Bank, de Citibank, de Equator Bank en de UNDP – slaagde ze erin tussen 2006 en 2010 de multilaterale schuldlast van bijna 5 miljard dollar praktisch kwijtgescholden te krijgen. Een andere, alom gewaardeerde verdienste is dat Liberia gedurende de twaalf jaar van haar regering een vreedzame tijd heeft gekend. In 2011 kreeg ze, samen met landgenote Leymah Gbowee, de Nobelprijs voor de Vrede vanwege *hun niet-gewelddadige strijd voor de veiligheid van vrouwen en voor de rechten van vrouwen om volledige deel te nemen aan de vredesopbouw*.

In de 12 jaar van haar bewind heeft Johnson-Sirleaf in toenemende mate kritiek gekregen op haar binnenlandse beleid. In haar jaarlijkse 'troonredes' sloeg ze forse taal uit over de noodzaak om de corruptie aan te pakken. Echter, jaar in jaar uit laat de ranglijst van *Transparency International* zien dat de corruptie in de publieke sector als steeds groter wordt ervaren. Zij heeft drie van haar zonen op hoge posities benoemd van respectievelijk de staatsbank, de nationale oliemaatschappij en de binnenlandse veiligheidsdienst. Verontwaardigd wees ze de kritiek op dit nepotisme van de hand. "*Ik kan*

mijn zonen vertrouwen," was haar antwoord. Vol onbegrip gaf ze een nieuwe definitie aan nepotisme: "dat is een familielid een positie geven die daar niet de kwalificaties, integriteit of competentie voor heeft."

Wat haar door velen kwalijk wordt genomen, is dat ze het uitvoerig gedocumenteerde rapport van de door haar zelf ingestelde 'waarheidsvindingcommissie', over de gruwelijkheden van de burgeroorlogen, in een stoffige bureaulade heeft doen belanden. Het 470 blz. tellende rapport is nooit fatsoenlijk besproken en de meeste aanbevelingen zijn in de wind geslagen. De reden? Haar naam prijkt, naast die van vele anderen, op een lijst van personen die 30 jaar lang geen publieke functie zouden mogen bekleden vanwege hun rol in de aanloop naar of tijdens de burgeroorlogen.

Foto: Leo Platvoet

TIJDENS DE VERKIEZINGSCAMPAGNE IN NOVEMBER.

Het negeren van corruptie, nepotisme en het in de weg staan van een nationale aanpak om de wonden van de burgeroorlogen te helen, zijn niet de daden die je van een winnares van de Nobelprijs voor de Vrede verwacht. Dat vond ook haar Nobelprijs mede-winnares Leymah Gbowee, die zwaar teleurgesteld afstand van haar nam: "Wat is er veranderd? (…) De kloof tussen rijk en arm groeit. Je bent of rijk of straatarm, er is geen middenklasse."

GEBREK AAN RESULTAAT

Wat haar populariteit in eigen land definitief de das om heeft gedaan is het gebrek aan perspectief op sociale vooruitgang voor het overgrote deel van de Liberianen. Liberia voert steevast de verkeerde lijstjes aan. Stationair, door de jaren heen. Zoals de lijst van landen met het hoogste percentage kinderen dat niet naar school gaat. Of verkeert in de onderste regionen. Het staat op de 177ste plaats van de 188 landen in de *Human Development Index*, die drie basisvoorwaarden voor ontwikkeling waardeert: gezondheid, onderwijs en levensomstandigheden. Het gemiddelde inkomen van een Liberiaan is 900 dollar per jaar, waarmee het op de 178ste plaats staan van de 181 landen waarvan dit cijfer bekend is. De werkloosheid wordt geschat op 85%.

Dit zijn veelzeggende, maar ook kille cijfers. Wie door het land reist, ziet een aaneenrijging van straatarme dorpen, temidden van onafzienbare tropische regenwouden. De hoofdstad Monrovia en de grotere provinciehoofdsteden worden gedomineerd door straathandel, waar '*small, small*' aan elkaar wordt verkocht. Negentig procent van de Liberianen woont in krotten of schamele hutjes. *WestPoint* in Monrovia, waar 75.000 mensen op elkaar gepakt in de meest erbarmelijke omstandigheden wonen, heeft de twijfelachtige eer nummer 4 te staan op de lijst van de 20 *worst slums* van Afrika. In 2006 was er geen elektriciteitsnet, en dat is er in 99% van het land nog steeds niet.

De grondstoffen (hout, palmolie, rubber, ijzer, diamanten) worden door buitenlandse bedrijven op grond van jarenlange concessies het land uitgevoerd. Er is geen sprake van een door de overheid gestimuleerde economische ontwikkeling die waarde toevoegt aan deze grondstoffen door het in eigen land te verwerken tot halffabricaat of eindproduct.

Liberia kent een vrije, maar bescheiden, gedrukte pers en vooral talloze radiostations, waar al deze zaken voortdurend aan de orde komen. En waar Johnson-Sirleaf en haar Unity Party (UP) voor verantwoordelijk wordt gesteld.

Begrijpelijk wijst zij er steevast erop dat Liberia van ver komt. De burgeroorlogen wierpen het land ver terug. De ebolacrisis stortte het land in 2013 in een geheel nieuwe, en tot dan toe, onbekende crisis. Maar dat verklaart onvoldoende waarom veel van haar beloften nog steeds toekomstmuziek zijn. Van enige zelfkritiek is geen sprake. Noch van een serieuze analyse waarom de ontwikkeling in Liberia stokt, ondanks de natuurlijke rijkdommen en de vele honderden miljoenen die er jaarlijks (720 miljoen dollar in het laatste fiscale jaar) aan ontwikkelingshulp het land binnenkomt (tegen een staatsbegroting van rond de 600 miljoen dollar). Door velen wordt de enorme corruptie als belangrijkste obstakel voor ontwikkeling beschouwd, hand in hand met slecht bestuur, want dat zijn twee kanten van dezelfde medaille.

ANDERE KOERS

Liberia is na 12 jaar uitgekeken op Johnson-Sirleaf. De UP vertoonde arrogante trekjes, een kwaal van menig regeringspartij die lang aan de macht is. Het hoeft geen betoog dat met de verkiezingen in zicht de oppositiepartijen 'Change' muntten als belangrijkste slogan. De Coalition for Democratic Change (CDC) onder aanvoering van oud-wereldvoetballer George Weah is de grootste oppositiepartij. In de eerste ronde, op 10 oktober, behaalde Weah 38,4% van de stemmen, op ruime afstand gevolgd door de kandidaat van de regerende UP, de huidig vice-president Joseph Boakai (28,8%).

Johnson-Sirleaf steunde, heel opmerkelijk, niet de 72-jarige Boakai. Zij pleitte voor een generatiewisseling van politieker leiders. Boakai nam afstand van het beleid waarvoor hij 12 jaar medeverantwoordelijk was, ja suggereerde zelfs dat hij, eenmaal gekozen, een onderzoek zou starten naar vermeende corruptie-activiteiten van Johnson-Sirleaf tijdens haar presidentschap. Na de verkiezingen vormden vier verliezende partijen, waaronder de UP, een bondje en verkondigden luid dat er sprake was van grootschalige, georganiseerde fraude, waar president Ellen Johnson-Sirleaf en de door haar benoemde kiesraad de hand in zou hebben. De verliezers benutten inmiddels de mogelijkheden die de wet biedt om bezwaar aan te tekenen. Hoor, wederhoor en hoger beroep bij de Hoge Raad kunnen tot weken vertraging leiden, waardoor de grondwettelijke termijn van de benoeming van de nieuwe president, de 3de maandag in januari, in gevaar kan komen.

De CDC stelt zich nog keurig op, maar aangezien die vooral veel jongeren uit de sloppenwijken aanspreekt, is wat de verliezers doen spelen met vuur. Het is te hopen dat de winnaars en verliezers volhouden wat ze tot nu toe steeds zeggen: de zaak wordt vreedzaam met legale middelen uitgevochten en de Hoge Raad heeft het laatste woord.

Leo Platvoet

Natuurparken vernietigen natuurvolken

OKAPI WILDLIFE RESERVE

Mobutu Nakulire Munganga een Batwa pygmee uit Congo, heeft een wanhopige smeekbede uitgesproken tegen de organisatie die de Bronx-dierentuin in New York runt, nadat zijn 17-jarige zoon was doodgeschoten door een parkwacht.

De vader en zijn zoon verzamelden op 26 augustus. medicinale planten in het Kahuzi-Biega Nationaal Park in de Democratische Republiek Congo (DRC). Een anti-stroperij team opende het vuur op hen. De heer Nakulire raakte gewond maar wist te ontsnappen, terwijl zijn zoon, Mbone Christian, ter plaatse werd gedood. Nakulire heeft weken doorgebracht in het regionale ziekenhuis om te herstellen.

De bewakers ontvangen logistieke ondersteuning, financiering en training van de Wildlife Conservation Society (WCS), een grote natuurbeschermingsorganisatie dat de moederorganisatie is van de Bronx-dierentuin in New York. WCS werd mede opgericht door de beruchte eugeneticus Madison Grant. WCS financiert het management van Kahuzi-Biega al meer dan 20 jaar. Volgens internationaal recht en het eigen mensenrechtenbeleid van WCS is toestemming van inheemse volken vereist voor natuurbehoudprojecten op hun land.

Tussen de jaren zestig en tachtig hebben autoriteiten gewelddadig en illegaal tot 6.000 Batwa uit het park verwijderd. "De Batwa van vandaag zijn niet zo gezond zoals onze grootouders dat waren," schrijft Nakulire in zijn klacht, die zelf als kind werd uitgezet. "We worstelen om genoeg te eten te vinden en worden gedwongen nieuwe ziekten te bestrijden terwijl er veel bosmedicijnen verloren gaan ..." Mbone Christian Nakulire was pas 17 toen hij werd vermoord.

"Nooit heeft iemand onze toestemming gevraagd voor het Kahuzi-Biega National Park," luidt de klacht. "Waarom blijft WCS dit dan financieren en ondersteunen? Niets zal het verlies van mijn zoon ooit goedmaken, maar ik stuur u deze klacht zodat u mij en mijn volk kunt helpen om gerechtigheid te vinden en terug te keren naar ons land," besluit Nakulire. "WCS moet haar mensenrechtenbeleid respecteren en ons lijden helpen beëindigen."

In september bracht Survival *The global movement for tribal peoples' rights* uit, een gedetailleerd rapport uit over hoe WCS en andere grote natuurbeschermingsorganisaties ernstige schendingen van de mensenrechten financieren in het Congobekken, met inbegrip van de Republiek Congo die aan de DRC grenst. Stephen Corry, de directeur van Survival stelt: "Deze tragedie is het nieuwste hoofdstuk in een lang en beschamend verhaal. Eerst werden de mensen van Mr. Nakulire gewelddadig en illegaal uitgezet, nu worden ze met de dood geconfronteerd als ze proberen terug te keren. WCS moet zijn beloftes nakomen met betrekking tot het respecteren van de rechten van Batwa. Als ze de toestemming van de Batwa niet hebben voor wat ze doen, moeten ze er gewoon niet zijn."

Stammen zoals de Batwa zijn al eeuwenlang afhankelijk van hun omgeving. Hun land is geen wildernis. Ook in India speelt dit probleem. De Indiase wet beschermt specifiek het recht van Adivasis (stammen) om op hun voorouderlijk thuisland te blijven. Maar deze wetten worden niet gerespecteerd. Veel stammen in India zijn constant bang om te worden gevangen gezet, gemarteld, geslagen of geschoten. Parkwachters aldaar onderwerpen hen aan racisme, geweld en misbruik.

De grote natuurbeschermingsorganisaties ondersteunen dit en beweren dat de verhuizingen van in stamverband levende mensen 'vrijwillig' zijn. Dat is echter niet het geval. Uit gegevens blijkt dat deze verplaatsingen in veel gevallen in feite gedwongen huisuitzettingen zijn.

Deze stammen zijn beter in het verzorgen van hun omgeving dan wie dan ook. Ze zijn de beste natuurbeschermers en bewakers van de natuurlijke wereld. Ze zouden in de voorhoede van de milieubeweging moeten staan. Maar ze worden illegaal uit hun voorouderlijke geboorteland verdreven in naam van het behoud. De grote natuurbeschermingsorganisaties maken zich hier schuldig aan. Ze spreken zich nooit uit tegen huisuitzettingen, maar dat zullen ze wel moeten gaan doen.

Egbert Wever

De brief van Mobutu Nakulire (in het Frans) aan de Bronx Zoo: tinyurl.com/klachtcongo

Het rapport van Survival over vernietiging van de Congo Basin-stammen: tinyurl.com/congorprt

Bericht van Survival over India: tinyurl.com/tigerind

Na ISIS de zondvloed?

Een half jaar geleden, in mei 2017, schreef mgr. Yousif Thomas Mirkis, aartsbisschop van Kirkuk en Sulaymaniyah (het eerste ligt buiten, het tweede binnen de Koerdische Autonome Regio in Irak), de onderstaande reflectie over de opkomst en ondergang van ISIS. Dit artikel is uit het Frans vertaald door Yosé Höhne Sparborth die al vijftien jaar intensief contact met hem onderhoudt, en is vervolgens door de redactie sterk ingekort.

YOUSIF THOMAS MIRKIS

In deze maanden gaat ISIS de ondergang tegemoet, de verdrijving uit Mosul is onafwendbaar. Velen hopen op een terugkeer van het normale leven, vooral voor de meest kwetsbare leden van onze maatschappij, zoals de diverse minderheden. Niemand weet of zij zich weer kunnen thuis voelen in hun herstelde woningen, maar allen keren terug met hun ervaringen en (des)illusies. Ze hebben de vrede met hun buren verloren en nemen de herinneringen aan de verschrikkingen, het lijden en het grote aantal slachtoffers mee terug.

Voor de weerstand die de bevolking nodig heeft om onder deze omstandigheden te kunnen overleven schieten de geneesmiddelen ernstig te kort, die ontwikkeld en aangeboden worden op de conferenties die overal welig tieren. Zelf heb ik een groot aantal van dit soort bijeenkomsten bijgewoond en ik constateer dat de kernvragen in nutteloze woorden worden ingepakt en dat de werkelijke antwoorden worden gemeden.

VOEDINGSBODEM

Het optreden van ISIS volgt een meedogenloos patroon: decennialang was het zaaien van haat en de weigering andersdenkenden te accepteren alomaanwezig in de politiek, maar vooral in religieuze betogen. Het mag dan ook niet verbazen dat die steeds weer herhaalde preken mensen opleveren die bereid zijn om te doden. De voedingsbodem van ISIS is uitgebreider en dieper dan velen denken.

Het woord „weerstand" heeft meerdere betekenissen. De internationale gemeenschap heeft ISIS eendrachtig bestreden, maar we missen tot op heden een duidelijke visie om het onderliggende verschijnsel aan te pakken. ISIS is slechts het topje van de ijsberg van de politiek in het Midden-Oosten. De internationale gemeenschap lijkt zich er tevreden mee te stellen ISIS de door haar veroverde gebieden te ontnemen. Maar we moeten wereldwijd waakzaam zijn om het verschijnsel in te perken.

Alle takken van de menswetenschappen moeten zich buigen over de wereld van de islam die in een houdgreep is genomen; de moslims werden bedrogen in hun geloof en hun godsdienst is als het ware gekaapt om er een bruut wapen van te maken. Zeker moeten de geweldplegers en andere criminelen van ISIS voor het Internationale Strafhof worden gebracht, maar dat geldt ook en vooral de leveranciers van hun geld en wapens èn van hun ideologie.

Ons immuunsysteem raakt ontregeld door nieuwe pandemieën en vooral door de resistentie van bepaalde bacteriën of microben. ISIS zou als een dergelijk virus gezien moeten worden. En we zullen moeten werken aan onze weerstand tegen dat virus.

GETUIGENISSEN

Tot op heden hadden we in het Midden-Oosten angst voor dictators. Men probeerde zich te verstoppen of te emigreren. Maar de dreiging van ISIS is altijd en overal. Ze is in staat jongeren aan te trekken in bijna alle landen om hen te indoctrineren en tot moordmachines te maken. Wij zijn daarom van een situatie van vrees voor iets concreets overgegaan in een situatie van angst voor iets abstracts. ISIS weet de media te gebruiken en de hele wereld te raken. Dit is de keerzijde van de globalisering. Volgens sommigen is de wereldvrede in het geding en de beweging zelf speelt met apocalyptische ideeën.

Gelukkig zijn er mensen die weerstand bieden tegen deze tendens. Zoals Antoine Leiris, die op 13 november 2015 zijn vrouw verloor bij een aanslag in Parijs en stelt: „Mijn haat krijgen jullie niet." Hij waarschuwt in zijn boek tegen de „nederlaag van het denken". Een dergelijke getuigenis is een wapen van de beste soort.

We kunnen vragen stellen bij de financiering van de terreur. Vanuit de wingebieden die het in handen kreeg bood ISIS olie aan ver onder de wereldmarktprijs. Geen van de oorlogvoerende mogendheden weerstond de verleiding om met ISIS te handelen: overdag vijanden, in het donker vrienden.

De geschiedenis wijst uit dat in tijden

van crisis geen enkel volk de problemen zelf kan oplossen. Met name waar sprake is van „vernietiging van de intelligentie" mag een volk niet aan zichzelf worden overgelaten. De nieuwe ideologieën trekken hun voren diep in de sociale lagen van de ongeschoolden – het nieuwe gezicht van armoede in onze samenlevingen – en verleiden vooral de jeugd die ziek is van het modernisme, de werkloosheid en het leven in de trieste banlieus.

SAMEN WEERSTAND BIEDEN

ISIS weet deze situatie uit te baten door stok en stroop te gebruiken; het paradijs garanderen met 72 maagden in ruil voor moordpartijen. Wie kan hen weerstaan en de jeugd tegen hen waarschuwen? Wie oog heeft voor de onderontwikkeling in de sociale basisstructuren, mensen bijeen gepropt in die trieste voorsteden, die zal snel zijn onmacht moeten onderkennen.

We verliezen onze tijd met bijkomstige zaken. Bepaalde politici lopen vast in de vicieuze cirkel van identiteit en gemeenschap. Er zijn terughoudende en aarzelende personen, die geloven in dialoog. Maar is een dialoog met ISIS mogelijk? De tijd is gekomen voor moslims van goede wil om een duidelijke positie in te nemen en niet oppervlakkig te blijven. We moeten een gezamenlijk front vormen en elke haatdragende ideologie isoleren, om overal coëxistentie te realiseren – onze verschillen niet laten leiden tot verwerping maar tot respect voor het staatsburgerschap.

Als het om een toekomst voor het Midden Oosten en Irak gaat is de vraag waar te beginnen met het bieden van weerstand. Hoe die ideologie het hoofd te bieden en te ontmaskeren, een cultuur van vrijheid te verspreiden, intelligentie, openheid, tolerantie, liefde, broederlijkheid, samenleven, respect voor mensenrechten èn verscheidenheid.

Dit is enkel mogelijk door een basis te leggen via opvoeding en blijvende ontwikkeling door programma's voor vrede en stabiliteit. Net zoals de samenwerking voor een eerlijke rechtspraak door een moedige dialoog heen moet, die de crises het hoofd kan bieden.

De problemen treffen vooral degenen die tot de verslagen meerderheid behoren die de diepste crisis in haar geschiedenis doormaakt. Die meerderheid is in feite het eerste slachtoffer. In Mosul heeft ISIS 390 imams geëxecuteerd omdat deze weigerden de ideologie van ISIS uit te dragen.

SAMENLEVINGSOPBOUW

Ons wachten opeenvolgende crises, waarvan de komende erger is dan de vorige. Wat zal er gebeuren na de bevrijding van Mosul? In plaats van deze af te wachten of uit de weg te gaan zou ook gewerkt kunnen worden aan een nieuw 'Marshall-plan' om de bevolking weer perspectief te bieden en de voorspelbare crises in de kiem te smoren. Dat is niet alleen voor Irak maar voor de hele wereld van belang.

De democratie die de Amerikanen met hun invasie van 2003 in Irak brachten leverde tegengestelde resultaten op door een toename van sektarisme. Sindsdien ziet het volk enkel ruïnes en doden, maar geen verbetering van de leefomstandigheden waardoor men steeds verder verwijderd raakt van het democratische ideaal. De Irakezen werden niet geworven voor een gezond proces van gemeenschapsopbouw en de uitsluiting van de soennieten leidde tot het ontstaan van ISIS.

Het probleem van identiteiten werd een valkuil voor allen die onze samenleving zouden opbouwen; de milities van de diverse groepen spelen een noodlottige rol in het uiteenvallen van het volk en de cyclus van conflicten, wraakneming en schuldregelingen, die de minderheden tot wanhoop brengen en het zicht op een vreedzame toekomst ontnemen. Hoe hier weerstand tegen te bieden en te komen tot een geloofwaardige nationale identiteit - liever dan de terugkeer tot tribalisme en sektarisme?

De weg naar volwassenheid zal via het parlement gaan met een rol voor academische instellingen en economische diplomatie om de interne corruptie te bestrijden die sinds 2003 het land bederft. Vreedzaam samenleven gaat via de wederopbouw van een gezonde economie, waarbij voorkomen moet worden dat internationale hulp een last wordt die onze economische en sociale afhankelijkheid vergroot.

We kunnen profiteren van de ervaringen van andere landen, met name van ontwikkelingslanden die met internationale hulp een uitweg uit de crisis wisten te realiseren. We moeten beginnen met de ontwikkeling van landbouw en industrie, om niet te vervallen in de huidige onbezorgdheid van het op hol geslagen verkwisten van grondstoffen.

Deze maatregelen, met de eerlijke wil tot verzoening, zullen plaats moeten beginnen in de huidige situatie maar gesteund door de hoop dat alle mensen broeders en zusters zijn, zoals de hymne van de Europese Unie dat ontleend heeft van de negende symfonie van Beethoven. Dit geldt voor de hele wereld.

Yousif Thomas Mirkis

Vertaling: Yosé Höhne Sparborth
Redactie: Jan Schaake

KIRKUK

COLUMN FEDDEMA

Bezield leven

Vaak vergeten we dat we in Goethe's woorden "burgers van twee werelden zijn", nl. van een innerlijke tijdloze en een uiterlijke tijdelijke wereld, resp. *kairos* en *chronos*. In hoeverre we stevig geworteld zijn in beide 'werelden', bepaalt ons *heel* dan wel in *balans* zijn. Het maar niet willen veranderen, m.a.w. verstarren, staat haaks op die *heelheid*. Innerlijke *groei* lijkt een 'must' om in verbondenheid en in aandacht te kunnen leven. Maar zo *vanuit de ziel* leven is vandaag een hele toer, levend in een cultuur, waarin bijna alles gericht lijkt op het uiterlijke. Een eenzijdigheid, die bij de moderne mens mede vervreemding geeft en een zich *afgescheiden* c.q. eenzaam voelen. Soms ook zelfafwijzing. "De maatschappij veranderen is niet gemakkelijk, maar jezelf veranderen, is het moeilijkst," zei Nelson Mandela bij zijn afscheid als president van Zuid-Afrika. Dit geldt, nu het individu steeds meer rechten krijgt, ook voor ons vredesactivisme, wat immers ongeloofwaardig overkomt, als we zelf niet in innerlijke vrede zijn. Daarom, zo voeg ik toe, wint het "ken je zelf" van Socrates, Jezus en Boeddha of onze wat in vergetelheid geraakte *innerlijke reis* aan belang in onze tijd. Iets waar net als bij Odysseus en Parcival, het *onderweg zijn* de bestemming is. Een lange voet- of fietstocht naar Santiago de Campostella is daarbij best wel functioneel – op 14 oktober vertelden in mijn woning in hartje Leiden naast de Bibliotheek twee pelgrims hun ervaringen, ook hoe ze daardoor contact kregen met hun innerlijke Zelf – maar dit kan ook gewoon op een mediatieve plek thuis rond een kaars. In deze hectische tijd is hoe dan ook behalve rust en stilte het werken aan onze innerlijke groei van groot belang. Ook om in onze innerlijke kracht te komen en zo vanuit vertrouwen te leven, met een bezielde, blije, positieve uitstraling. Mandela heeft tevens gelijk in zijn ironie, dat anders "ons krachtig zijn onze diepste angst is."

Hans Feddema

INGEZONDEN BRIEVEN

Complimenten voor Vredesmagazine nr. 4. Ziet er prachtig uit! Nodigt echt uit tot lezen en tot plaatjes kijken! Het gedicht van Revius op het achterblad geeft me wel stof tot nadenken. Tussen al die prachtige zaken die we op deze bol aantreffen noemt hij ook: "Schoon is de zeeg' met haar becranste sweerden"en gelukkig aan het eind ook nog: "Maer, die de croon moet draeghen boven al, Schoon is de vree, de schoonste op der eerden!".

Het is wel even slikken als je in Vredesmagazine dat eerste van die drie zinnetjes leest. Van 'becranste sweerden' zou Revius in onze tijd waarschijnlijk niet meer gesproken hebben. Wat dat betreft, is het denken over oorlog in onze tijd toch wel heel anders. Oorlog en ridderlijke deugd passen niet meer bij elkaar en het woord 'zege' past beter bij sportieve prestaties. Alleen militair ingrijpen door de Verenigde Naties heeft misschien nog iets ridderlijks?

Sjoerd Wiegersma

Ik ben zeer bezorgd dat de kloof tussen de kernwapenstaten en de rest van de wereld nog nooit zo groot is geweest en dat er geen tekenen zijn om tot een overeenstemming te komen. Ik ben het eens met Henk van der Keur dat het hoog tijd wordt dat Nederland de stem van de overgrote meerderheid in binnen- en buitenland tegen kernwapens gaat volgen (VredesMagazine nr. 4, 2017).

Of Nederland een belangrijke rol kan spelen in het proces dat de kloof kan dichten, betwijfel ik, omdat ik zeer bezorgd ben over de opstelling van de Hoge Raad ten aanzien van kernwapenproblematiek.

Het Internationaal Gerechtshof heeft in 1996 bepaald dat de bedreiging met en het gebruik van kernwapens illegaal zijn. Volgens de Hoge Raad is echter nucleaire vernietiging van steden door strategische kernwapens mogelijk, dat wil zeggen dat een rechtstreekse militaire aanval op de burgerbevolking, dus nucleaire massamoord van genocidale omvang dan wel genocide, niet altijd onrechtmatig zou zijn. Een 'wetsinterpretatie' die niet alleen rechtstreeks ingaat tegen het ondubbelzinnige en onder alle omstandigheden geldende verbod om de burgerbevolking tot doelwit van de militaire aanval te maken, maar ook tegen het eveneens onder alle omstandigheden geldende verbod van volkerenmoord.

Ik wens PAX veel succes bij de campagne voor een volstrekte verwerping van de nuclearisering van wapenarsenalen.

JanWillem van Leenhoff

Len Munnik

Een Erelijst

GEVANGENEN VOOR DE VREDE

Al meer dan 60 jaar vragen War Resisters' International en de aangesloten lidorganisaties, zoals Vredesbeweging Pais, speciale aandacht voor *Gevangenen voor de Vrede*. Velen van hen zijn gewetensbezwaarde tegen de militaire dienst of hebben geweldloze acties gepleegd.

De WRI onderneemt tal van activiteiten ter ondersteuning van de gevangenen. In december vragen we u om een brief of kaart te schrijven naar een of meerdere gevangenen. De 'spelregels' zijn als volgt:

- Schrijf onderhoudend en creatief, stuur eventueel foto's of tekeningen;
- Begin niet met: "Jij bent erg dapper, dat zou ik nooit kunnen" dat helpt niet echt;
- Bedenk wat jij als post wilt ontvangen als je in de gevangenis zou zitten;
- Vertel ook wat jij doet tegen oorlog en oorlogsvoorbereiding;
- Schrijf in ieder geval niets dat misschien de gevangene in moeilijkheden kan brengen;
- Stuur de kaart of brief altijd in een gesloten envelop;
- Adresseer zo compleet mogelijk en indien bekend ook het nummer van de gevangene;
- Zet als afzender je naam en adres op de envelop.

Als je antwoord wilt ontvangen is het soms handig om te zeggen waar jij politiek staat. Dat kan een reden voor de gevangene zijn je al of niet terug te schrijven. Maar verwacht niet bij voorbaat dat de gevangene zal willen of kunnen antwoorden. Een envelop bij je brief insluiten met je naam en adres erop, wil ook wel eens helpen.

VERENIGDE STATEN VAN AMERIKA

Norman Edgar Lowry Jr. (KN 9758), 1 aug. 2011 – 31 aug. 2018;

SCI Dallas, 1000 Follies Rd., Dallas, PA. 18612, USA. Veroordeeld voor de derde maal binnendringen van het rekruteringskantoor in Lancaster (Pennsylvania).

Rafil Dhafir (11921-052), 26 apr. 2000 - 26 apr. 2022

FMC Devens, Federal Medical Center, P.O. Box 879, Ayer, MA 01432, USA. Veroordeeld tot 22 jaar voor het uit overtuiging verstrekken van humanitaire en financiële hulp aan Irakezen, wat in strijd is met de Amerikaanse sancties.

TURKMENISTAN

Soyunmurat Korov, sinds18 nov 2014;

Seydi Labour Camp,Turkmenistan 746222 Lebap vilayet, Seydi, uchr. LB-K/12. Jehovah's Getuige en gewetensbezwaarde. Hij is nog niet veroordeeld (op 3 November 2015).

ZUID-KOREA

Park Sang-wook (zip code 11797) 813, Gosan-dong, Uijeongbu-si, Gyeonggi-do, Republic of Korea, 1315 Park Sang-wook;

Kim Jin-yu (zip code 31930) 343, Duchi-ro, Seongyeon-myeon, Seosan-si, Chungcheongnam-do, Republic of Korea, 137 Kim Jin-yu;

Kim Jin-man (zip code 52607) 39, Woram-ro 23beon-gil, Daegok-myeon, Jinju-si, Gyeongsangnam-do, Republic of Korea, 928 Kim Jin-man;

Hong Joon-pyo (zip code 39655) 1968, Yeongnam-daero, Gimcheon-si, Gyeongsangbuk-do, Republic of Korea, 830 Hong Joon-pyo.

ISRAËL

In Israël zitten altijd mensen gevangen die weigeren militaire dienst te vervullen in de bezette gebieden. Omdat sprake is van korte straffen die steeds herhaald worden, verwijzen we voor namen en adressen naar: www.wri-irg.org

ERITREA

In Eritrea zijn vele Jehovah's Getuigen veroordeeld vanwege hun gewetensbezwaren tegen de militaire dienst. Onderstaande Jehovah's Getuigen zitten gevangen in Meitir Camp, Meitir, Eritrea.

Paulos Eyassu, sinds 24 sept. 1994;
Yoel Tsegezab, sinds 26 aug. 2008;
Yoseph Fessehaye; sinds 01 jan. 2007, de exacte datum is niet bekend.

Andere Jehovah's Getuigen zitten gevangen in Sawa Camp. Hun adres is: Sawa Camp, Sawa, Eritrea.

Amanuel Abraham, sinds 1 jan. 2007;
Ambakom Tsegezab, sinds 1 feb. 2004;
Aron Abraha, sinds 09 mei 2001;
Bemnet Fessehaye, sinds 1 feb. 2005;
Bereket Abraha Oqbagabir, sinds 1 jan. 2006;
Henok Ghebru, sinds 1 feb. 2005;
Isaac Mogos, sinds 24 sept. 1994;
Kibreab Fessejaye, sinds 27 dec. 2005;
Mussie Fessehaye, sinds 01 juni 2003;
Negede Teklemariam; sinds 24 sept. 1994;
Nehemiah Hagos, sinds 26 aug. 2008;
Samuel Ghirmay, sinds maart 2009;
Yoseph Tesfamariam, sinds 13 mei 2013.

Let's dance for peace!

PM-dance is een Utrechtse dansschool die haar 15e verjaardag viert met wervelende dansen waarmee ze geld ophaalt voor een Keniaans kinderhuis. Voor vrede, voor inclusiviteit. Zie hier hun daverende show op 22 oktober in de Utrechtse Snorfabriek tijdens het festival 'Leve de Stad!'. Mocht je meer willen weten: www.pm-dance.nl

Foto's: Hugo van Halder

NO HUMAN BEING IS ILLEGAL
LOVE
TOGETHER
NO FIGHTING

LOVE AND RESPECT HAVE NO COLOUR

Abonnee worden

VredesMagazine wordt gratis toegezonden aan leden van het HVP, Pais en ook aan donateurs van Stop de Wapenwedloop en VD AMOK. Als u VredesMagazine regelmatig op uw deurmat wilt vinden kunt u dus lid of donateur worden van een of meer van deze organisaties. Zie de beschrijvingen op deze pagina. Een abonnement zonder ergens lid of donateur van te worden is ook mogelijk via opgave aan: VredesMagazine, Vlamingstraat 82, 2611 LA Delft of info@vredesmagazine.nl.

VredesNieuws

Wilt u het nieuws van en voor de vredesbeweging sneller en uitgebreider? Abonneer u dan gratis op onze e-mailnieuwsbrief VredesNieuws via: www.vredesbeweging.nl/nieuws/aanmelden.php

Het Vredesmagazine en zijn organisaties

VD AMOK

Lauwerecht 55, 3515 GN Utrecht
030 8901341, www.vdamok.nl

VD AMOK is de voortzetting van de samenwerking tussen de Vereniging Dienstweigeraars (VD) en het Antimilitaristies Onderzoekskollektief (AMOK). We doen onderzoek op het gebied van oorlog en vrede en leveren zo een bijdrage tot een radicale vredesbeweging in de vorm van berichtgeving en analyses. Voor VredesMagazine maken wij de onderzoeksdossiers.

Giften ter ondersteuning van ons documentatiecentrum en kantoor (waar ook Vredesmagazine wordt gemaakt) zijn welkom op NL28INGB 0005 5676 07 t.n.v. VD AMOK Utrecht.

Twitter: @keesamok sinds vijf jaar vrijwel dagelijks tweets over kernwapens, wapenhandel en militaire interventies.

Blog: troepenbewegingen.blogspot.nl – enkele malen per week berichten over militaire bases, troepenverplaatsingen, bewapening en geheime diensten.

HAAGS VREDESPLATFORM

Secretariaat: Jan Bervoets, Valkenboskade 461, 2563 JC Den Haag, tel 070-3922102
e-mail: jan.bervoets@casema.nl.
website: www.haagsvredesplatform.nl.

VREDESBEWEGING PAIS

Vredesbeweging Pais is de Nederlandse tak van War Resisters' International. Onze wortels gaan terug tot de Eerste Wereldoorlog.

Vredesbeweging Pais staat voor het ideaal van een wereld zonder oorlog en voor een geweldloze, duurzame en rechtvaardige samenleving. We zijn daarvoor op vele manieren actief in Nederland en via de WRI in de hele wereld. Wilt u lid worden, ons steunen of zelf meedoen, kijk dan op: www.vredesbeweging.nl of bel: 015-7850137. Twitter: @vredesbeweging. Facebook: facebook.com/vredesbeweging.

STOP DE WAPENWEDLOOP

Stop de wapenwedloop is van oorsprong een "samenwerkingsverband", ontstaan bij de opkomst van de massabewegingen, zoals tegen de neutronenbom aan het eind van de jaren zeventig jaren en die tegen de plaatsing van kruisraketten, bijna 30 jaar geleden.

Het vraagstuk van de strijd tegen oorlog heeft vele facetten. Hoe oorlog bestreden moet worden, daarover zullen wel verschillende benaderingen blijven bestaan. Maar deze strijd moet wel plaatsvinden, en daartoe blijft een boven partijen en richtingen uitstijgende vredesbeweging een noodzaak.

WILPF- WOMEN'S INTERNATIONAL LEAGUE FOR PEACE AND FREEDOM

Laan van Nieuw Oost-Indië 252,
2593 CD, Den Haag tel: 070 3974682 (secretariaat) of 0345 615105 (penningmeester),
e-mail: info@wilpf.nl

HUMANISTISCH VREDESBERAAD

Postbus 235, 2300 AE Leiden, 06-47139247,
e-mail: info@humanistischvredesberaad.nl
website: www.humanistischvredesberaad.nl

Voor de komende activiteiten zijn donaties heel welkom. NL29INGB0000079911 t.n.v. HVB te Alphen.

Onderzoeksdossier VD AMOK

REFERENDUM OVER DE

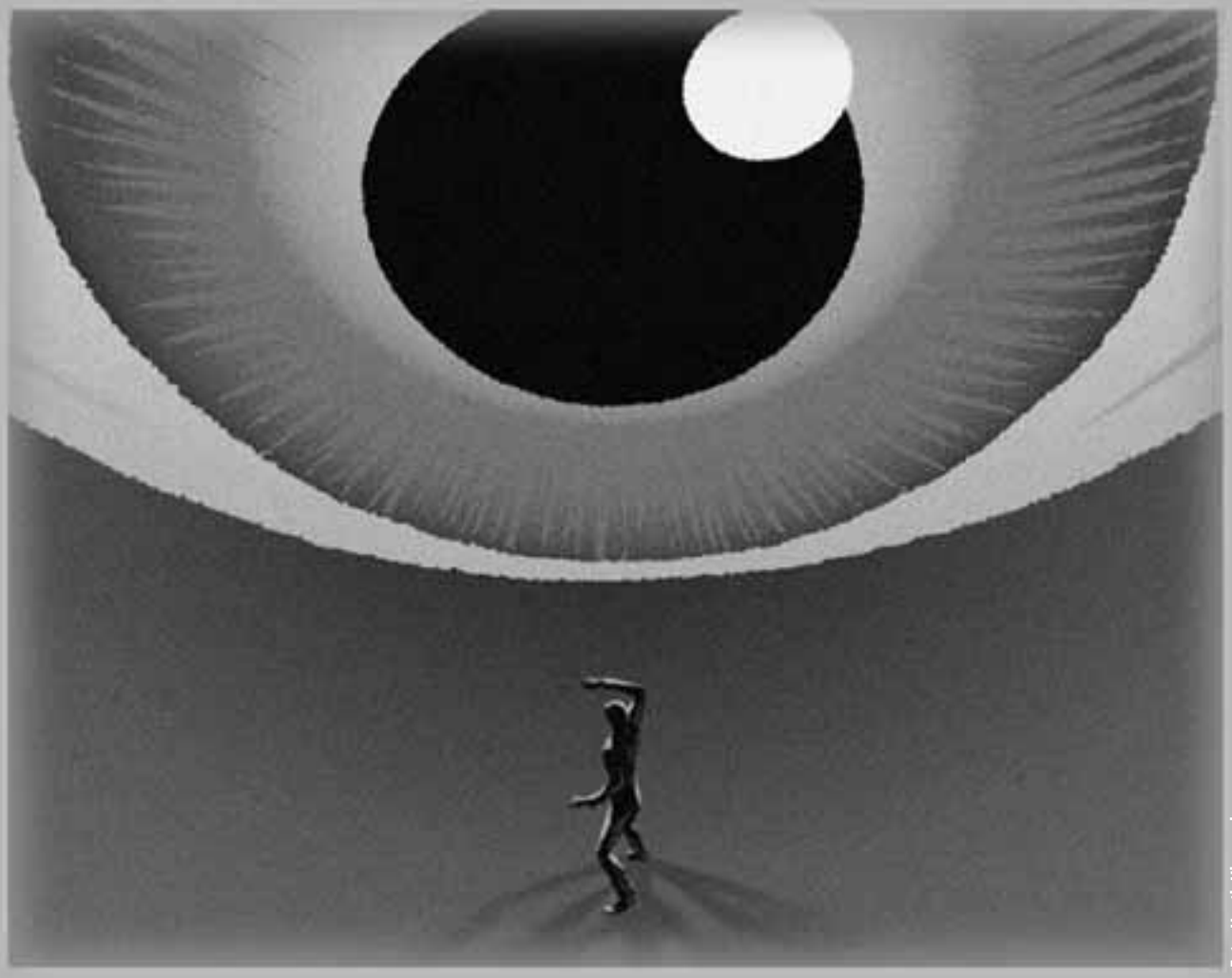

Foto: Heath Hinegardner

SLEEPNETWET

Permanente oorlog van de veiligheidsstaat • Met de WIV luistert de NAVO mee • Angst voor fake nieuws • Ook politie tapt internet

Dit dossier is een product van VD AMOK. Redactie: Kees Kalkman, Henk van der Keur, Jan Schaake

Hoe de angst voor 'Fake Nieuws' links marginaliseert

Afgelopen maand werd het Russische Angstaanjagend-Industrieel Complex groter en groter toen berichten boven tafel kwamen dat Russische partijen voor meer dan 100.000 dollar advertentieruimte hadden gekocht voor politieke advertenties op Facebook.

Nieuwsorganisaties meldden dat die advertenties Hillary Clinton moesten kritiseren en steun voor Jill Stein, Bernie Sanders en Donald Trump opbouwen – en rechtse kiezers verleiden met een beroep op de rechten voor wapenbezitters.

Zelfs zonder dat Russische betrokkenheid bevestigd was, waren CNN, The Washington Post, Politico, The New York Times en andere media vastbesloten in hun pogingen die advertenties af te doen als duistere propaganda die was gemaakt om van Amerikaanse Facebookgebruikers te profiteren. In dat proces hebben zij schadelijke canards gepresenteerd – bijvoorbeeld de suggestie dat het verzet tegen rassenjustitie een product is van Russische machinaties – en daarbij de herkomst en bedoelingen van die advertenties mistig gehouden.

"Wij pleiten niet voor censuur. Wij zeggen alleen: Haal het van uw pagina's"

Door deze advertenties af te spiegelen als dreigende weerschijn van rechtse en linkse ideologieën, bleef de boodschap van de doorsnee massamedia duidelijk: alleen het door het bedrijfsleven gesponsorde midden is te vertrouwen.

Dit betoog is een van meest recente oprispingen van het paniekerige fenomeen 'Fake Nieuws'. In het kielzog van de verkiezingen van 2016 wezen deskundologen naar Facebook, Google en Twitter, die ze ervan beschuldigden de kiesgerechtigde burgers van de Verenigde Staten onjuiste informatie te verstrekken over politieke onderwerpen en personen. Met een omtrekkende, bezorgdheid voorwendende tactiek won de bangmakerij van Fake Nieuws aan kracht onder de mediagiganten en onder politici die op zoek waren naar overtuigende zondebokken voor de verbijsterende verkiezing van Donald Trump.

Toen de druk te groot werd om de roep voor het beteugelen van Fake Nieuws te weerstaan, kwamen de Internetreuzen in beweging. Google begon advertenties die het twijfelachtig vond verdacht te maken. Facebook publiceerde artikelen om Fake Nieuws te markeren en scherpte haar advertentiebeleid aan. En maanden later mengde Twitter zich in het koor met goeddeels dezelfde benadering als Facebook.

KELDERENDE ZOEKRESULTATEN

Deze aanpassingen hebben de propaganda de kop niet kunnen indrukken. Integendeel, ze hebben waarschijnlijk de kritiek gesmoord. Nadat Google in april haar algoritmes aanpaste, hebben diverse links georiënteerde sites hun zoekresultaten zien kelderen. World Socialist Web Site (WSWS) meldde een terugval van 67 procent tussen april en juli dit jaar, een totale daling met 85 procent sinds Google aanpassingen doorvoerde (onlangs sprak hoofdredacteur David North hierover met The New York Times). Links georiënteerde sites als Alternet, Democracy Now, Common Dreams, Global Research en Truthout hebben, volgens WSWS, een vergelijkbare teruggang meegemaakt, van 49 tot 71 procent. Alternet en Global Research meldden meer klachten; het eerste gaf aan sinds juni gemiddeld 1,2 van de 2,7 miljoen unieke bezoekers te zijn kwijtgeraakt die maandelijks via zoekopdrachten op de site kwamen.

Dat klinkt bekend. Vorig jaar haakte The Washington Post aan bij de intussen beruchte uitlatingen van de neo-McCarthyïstische organisatie PropOrNot, die Truthout en andere links georiënteerde nieuwsbronnen aanmerkte als mogelijke Russische propagandakanalen (de Post noemde in haar verhaal geen specifieke sites). Meer gematigde nieuwsmedia hebben overigens niet zo'n grote klap gekregen. The Washington Post bijvoorbeeld pocht op 74 tot 92 miljoen bezoekers per maand, niet in de laatste plaats met behulp van het commerciële internet. "Internetgebruikers die via Google zoeken worden sinds de algoritmes effectief werden, afgeleid van sites als Truthdig en komen bij doorsnee publicaties als The New York Times terecht," schreef journalist Chris Hedges in september.

CENSUUR À LA GOOGLE

Zulke ontwikkelingen benadrukken het risico van vertrouwen op particuliere technologie-ondernemingen om politieke inhoud te reguleren. In maart verzekerde miljardair Eric Schmidt, voorzitter van Googles moederbedrijf Alphabet, de kijkers van Fox Business dat technologie daadwerkelijk Fake Nieuws kon ontmaskeren, met de suggestie dat dit het beste aan de stille discretie van het bedrijf kon worden overgelaten. "Het is mogelijk dat computers kwaadwillende, misleidende en onjuiste informatie identificeren en er voor zorgen dat u die niet meer te zien krijgt," zei Schmidt. "Wij pleiten niet voor censuur. Wij zeggen alleen: "Haal het van de pagina's.""

Censuur à la Google is aanvaardbaar, wilde hij zeggen, mits die preventief werkt. Als we de claims van WSWS en Alternet mogen geloven, is het niet moeilijk ons het belang voor te stellen dat deze gigant erbij heeft de stemmen tot zwijgen te brengen, die het verdienmodel veroordelen, dat haar succes heeft gebracht. Dit vooruitzicht wordt alleen maar prangender in het licht dat Google onlangs Barry Lynn, criticus van monopolies, uit haar denktank New America heeft verwijderd.

En bovendien. Facebook en Twitter vertonen een patroon dat activisten en

Len Munnik

gekleurde gebruikers de mond wordt gesnoerd en witte mannen worden beschermd. ProPublica heeft onthuld dat Facebook routineus berichten heeft verwijderd van mensen die witte overheersing en het doden van gekleurde mensen door de politie hekelen, ook al is dat niet in strijd met haar beleid, en witte mannen aanmerkt als "beschermde soort" die recht heeft op meer bescherming tegen de vrijheid van meningsuiting dan zulke "subgroepen" als zwarte kinderen. Intussen is Twitter onwillig om de accounts van neonazi's zelfs maar te schorsen; het geeft er de voorkeur aan hun best verkoopbare gezicht te laten zien en de advertenties van hun organisaties te plaatsen.

Binnenkort staat Twitter tegenover het Congres over een netwerk van met Rusland verbonden accounts die hashtags promoten als #boycottnfl, #standforouranthem en #takeaknee, en nieuwsberichten met een 'teneur van anti-Amerikanisme'. Sommige van deze verhalen legden, volgens The New York Times, verband tussen Hillary Clinton en gebeurtenissen als de terroristische aanslag in Benghazi, en belichtten afluisterpraktijken bij het federale onderzoek naar Trumps voormalige campagneleider Paul Manafort. (In hetzelfde bedroevende rapport kniesde de Times over de plannen van Vladimir Poetin om "het beeld van de Verenigde Staten zwart te maken").

STATUS QUO VAN HET MIDDEN

De waarheid daargelaten is, volgens de deskundologen, een doodzonde van deze accounts hun al genoemde anti-Amerikanisme; hun vermetelheid het publiek te willen manipuleren en "de democratie te ondermijnen". Die beschuldiging, waarschijnlijk een eufemistische manier om ongewenste berichten over het boegbeeld van de status quo van het midden, Hillary Clinton, te ontkrachten, is feitelijk een ongefundeerde overdrijving. Zoals Aaron Maté onlangs in The Nation opmerkte verbleekt het aantal verdachte accounts (200) tegenover Twitters 328 miljoen gebruikers. "De suggestie dat 200 van de 328 miljoen accounts enige impact zouden hebben is evenzeer een belediging van het gezond verstand als van basale wiskunde," schreef Maté. Hij ziet een analogie bij Facebook. "Die 100.000 dollar advertentieomzet van Facebook kan," volgens Maté, "niet veel impact gehad hebben op verkiezingen met een budget van 6,8 miljard dollar."

Toch heeft Twitter, als zoenoffer voor het ruimte bieden aan die opzichtige beledigingen van de integriteit van de Verenigde Staten, de hulp gevraagd van de Amerikaanse veiligheidsdiensten "om te proberen om onrechtmatige tussenkomst van andere landen te vinden en te stoppen," constateert de Times. Ondertussen heeft Facebook alle advertenties overgedragen aan het Congres, aan de commissies voor de veiligheidsdiensten van Senaat en Huis van Afgevaardigden.

Het Amerikaanse volk heeft nooit precies gehoord welke criteria er zijn voor Fake Nieuws, en evenmin heeft het een samenhangende en afgeronde verklaring gekregen over wat Rusland nou eigenlijk gedaan heeft. Het Amerikaanse volk heeft echter wel een spoedcursus gehad in hoe het bedrijfsleven en het midden de zaak kunnen opjutten. Ongerustheid over de rol van Facebook, Google en Twitter bij het ontmantelen van Russisch gedreven Fake Nieuws heeft er slechts toe geleid dat het centralisme van de staatsbureaucratie als Evangelie is uitgedragen en Links met steeds gekunstelder middelen in diskrediet is gebracht. Bovendien zal de voorgestelde technocratische oplossing – vertrouwen op deze niet te controleren mega-ondernemingen die bepalen welke informatie zij verspreiden – het probleem alleen maar vergroten.

Hun doodzonde is het publiek te willen manipuleren en "de democratie te ondermijnen"

Nu de technologiebedrijven zich voorbereiden op samenwerking met de veiligheidsdiensten, en hun eigenaren het bestuur van de grote media zowel indirect als direct steeds dichter naar zich toehalen, wordt het nog dringender de ironie van dat alles te onderkennen: het alarmisme van het midden vernietigt de schadelijke propaganda niet: het maakt ze!

Julianne Tveten

Julianne Tveten publiceert over het krachtenveld van het technologische bedrijfsleven en sociaaleconomische onderwerpen. Haar werk verscheen onder andere in Current Affairs, The Outline, Motherboard en Hazlitt.

Vertaling Tjark Reininga. Dit artikel verscheen eerder bij In These Times

Bulkinterceptie op de kabel door nieuwe wet

Het Nederlandse stelsel van geheime diensten kent in tegenstelling tot dat van een aantal grotere landen geen onderscheid meer tussen buitenlandse en binnenlandse inlichtingendiensten. Zowel de civiele AIVD als de militaire MIVD mag zich ook op buitenlands terrein begeven.

Dat kan één van de redenen zijn dat een thema dat in het buitenland (VS, Duitsland) tot controverses heeft geleid hier minder gespeeld heeft. Het gaat om de vraag hoe te voorkomen dat diensten die op grote schaal gegevens verzamelen over de vijanden van de staat waarvoor ze werken, dat ook doen over de eigen burgers. Als de nieuwe wet op de geheime diensten in Nederland doorgaat, zijn er in dit opzicht echter grote veranderingen op til.

Foto: Archief Amok

EIBERGEN, WAAR DE AFLUISTERPOST ZICH BEVINDT.

De nu geldende Wet op de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten (WIV 2002) staat grootschalige ongerichte interceptie toe op signalen die via de ether worden gestuurd. Dat betreft radio- en satellietverkeer; met een vakterm wel aangeduid als *Sigint*. Toestemming van de minister (binnenlandse zaken of defensie) is pas vereist op het moment dat in deze bulkverzameling gericht gaat worden gezocht aan de hand van kenmerken van het verkeer, zoals telefoonnummers, internetadressen, trefwoorden etc. Bovendien mag alleen worden gekeken naar communicatie waarbij beginpunt en/of eindpunt in het buitenland is. Voor de kabel is daarentegen momenteel alleen gerichte interceptie toegestaan na goedkeuring door de minister (dus naar een specifiek internet- of mailadres of een telefoonnummer). De laatste decennia is het civiele verkeer echter deels verschoven van satellietcommunicatie naar de kabel. Via de satelliet gaat het vooral nog om buitenlands verkeer en dat van organisaties, niet om binnenlands verkeer van particulieren.

CYBER UNIT

De ongerichte interceptie gebeurt door een gezamenlijke organisatie van twee Nederlandse inlichtingendiensten, de civiele AIVD en de militaire MIVD. Sinds 2014 heet deze organisatie de Joint Sigint Cyber Unit (JSCU – voorheen heette deze NSO). Deze is ook belast met defensieve cyberoperaties, waaronder verdediging tegen hacken. De JSCU is gehuisvest bij de AIVD in Zoetermeer en beschikt over een station voor satellietinterceptie in Burum (Friesland) en luisterposten voor HF-radioverbindingen in Eibergen en Eemnes.

Er wordt vaak verbaasd gereageerd op de omstandigheid dat in 2002 wel ongericht afluisteren van het satellietverkeer is geregeld, maar niet dat van de kabel. Toch is dit niet zo gek. Draadloze communicatie is in tegenstelling tot de kabel in principe door iedereen met de juiste apparatuur (en in de buurt van een satellietstation voor de ontvangst) op te vangen. Voor de kabel werd een oplossing gekozen die meer aansloot bij de werkwijze met al langer bestaande verbindingsmiddelen zoals brief en telefoon: gericht op een specifiek doelwit onderscheppen is mogelijk, maar alleen met toestemming van een bevoegde autoriteit.

De nieuwe wet wil het ongerichte afluisteren van de kabel nu gelijktrekken met dat van het satelliet- en radioverkeer. Bij de eerste voorstellen van de kant van de regering was er dan ook sprake van een procedure voor het ongericht afluisteren van kabelverkeer. Maar in de tijd van afluisterschandalen rond de National Security Agency in de VS en de onthullingen van Edward Snowden vond men dit later toch minder gelukkig. Ambtenaren hebben dus een prachtige nieuwe term hiervoor bedacht: onderzoeksopdrachtgerichte interceptie. Juristen en experts hadden dit vrij snel doorgeprikt. Het ongericht opzuigen van bulkdata uit ether of kabel is natuurlijk altijd bedoeld om hier later een of andere vorm van onderzoek op los te laten. Vandaar dat de term 'sleepnet' inmiddels algemeen ingang heeft gevonden.

Als de nieuwe wet in werking treedt – aanvankelijk op 1 januari 2018, maar de nieuwe regering heeft het uitgesteld tot na het referendum – zal de eerste van vier geplande toegangslocaties voor het kabelverkeer waarschijnlijk al in 2018 operationeel worden op een kabelknooppunt. Het deskundige blog Electropaces denkt op basis van het antwoord van de regering op Kamervragen dat niet per se het hele verkeer op een glasvezelkabel zal worden binnengehaald, maar dat op bepaalde geselecteerde kanalen van een kabel (zogenaamd *port mirroring*).

PROCEDURE

De procedure voor het werken met grootschalig binnengehaalde communicatie wordt volgens de nieuwe wet opgedeeld in drie fases:

1. Verwerving.
In deze fase worden bepaalde kabels en satellietkanalen geselecteerd om de daarover verstuurde data binnen te halen. Vervolgens worden daar een aantal filters opgezet om bepaalde types niet relevant verkeer, zoals muziek en speelfilms, er direct uit te zeven en weg te gooien. Deze fase kan echter ook worden gebruikt om verkeer van en naar bepaalde landen te selecteren. Wat overblijft mag drie jaar worden bewaard. Zowel metadata (zoals

BURUM

Foto: Wikipedia

IP-adressen, mailadressen, tijd en plaats) als inhoud van het verkeer wordt bewaard.

2. Voorbereidend onderzoek.
In deze fase gaat het om onderzoek naar het soort verkeer dat is opgevangen en de personen of organisaties die met elkaar in contact zijn getreden. Er kan worden gezocht met behulp van selectiecriteria voor gezochte doelwitten (zoals telefoonnummers, mailadressen), maar ook naar nieuwe kenmerken, (de Nederlandse term voor selectiecriteria), voor bestaande doelwitten en nieuwe doelwitten die in verband kunnen worden gebracht met bekende kenmerken. In deze fase kan indien mogelijk ook ontsleuteling plaatsvinden. Er kan ook worden gezocht met trefwoorden.

3. Verwerking.
Analyse van de metadata (alle gegevens die bij een bericht zoals telefonie of email horen behalve de inhoud) om verdere doelwitten te zoeken en patronen of profielen te onderkennen. In deze fase kunnen de bulkdata ook worden vergeleken met allerlei andere databestanden om correlaties vast te stellen en de gegevens te "verrijken". Ook kan nu met behulp van goedgekeurde selectiecriteria inhoud van de communicatie worden bekeken.

Opvallend is dat er geen thematische beperking bij het zoeken in de massa-interceptie wordt aangegeven (bijv. bedoeld tegen terrorisme, cybercriminaliteit, spionage of controle op proliferatie en buitenlandse militaire inzetten). Dit is de richting waarin het beleid in de VS ging, althans onder het presidentschap van Obama.

TOETSINGSCOMMISSIE

De opgevangen bulkgegevens mogen drie jaar worden bewaard. Ook dit is een verschil met de benadering van de afluisterdiensten NSA en het Britse GCHQ die werken met een buffer die al na veel kortere tijd wordt overschreven (voor de metadata wat langer).

Voor alle drie stappen is een voorafgaande autorisatie vereist van de betrokken minister die geldig is voor 12 maanden (drie als het de inhoud van de communicatie betreft). Zo'n autorisatie moet dan weer worden bevestigd door een nieuw in te stellen controlecommissie, de Toetsingscommissie Inzet Bevoegdheden (TIB), Deze bestaat uit drie rechters, waarvan twee met minstens 6 jaar rechterlijke ervaring, onder wie de voorzitter.

Van verschillende kanten is het driefasen-model bekritiseerd als voornamelijk bestemd om de publieke opinie in slaap te wiegen door uitgebreide controle te suggereren. De regering zelf suggereert al dat in de praktijk fase 1 en 2 vaak zullen gecombineerd worden en de Raad van State stelt in zijn advies dat deze onderscheiden en de aparte autorisaties weinig realistisch zijn, omdat het gaat om onderdelen van een continu proces. Bovendien lijkt de toetsingscommissie slecht geëquipeerd om de gecompliceerde zoekacties meer dan marginaal te kunnen beoordelen. Voorstellen om de controle neer te leggen bij de al langer bestaande CTIVD (Commissie van toezicht op de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten), waar kennis aanwezig is voor de praktijk van de inlichtingenorganisatie en die al een aantal malen juist wat betreft de interceptie kritisch uit de hoek is gekomen, zijn door de regering niet gehonoreerd.

OVERDRACHT VAN GEGEVENS

In zijn advies over de wet maakt de Raad van State op het punt van overdracht van

Lees verder op pagina 27

De permanente oorlog van de huidige veiligheidsstaat

"Een politiek van vijandschap" is het nieuwste boek van Achille Mbembe, een politiek filosoof uit Kameroen, opgeleid aan de Sorbonne en nu werkzaam als docent geschiedenis en filosofie in Zuid-Afrika en de Verenigde Staten. Hij schreef eerder het boek "Kritiek van de zwarte rede", een bijdrage aan het debat over racisme, slavernij en het koloniale verleden van westerse landen.

Foto: Erick Christian Ahounou

ACHILLE MBEMBE

In zijn nieuwe boek verbindt hij het oorspronkelijke geweld van de koloniale machten aan actuele conflicten in de westerse samenleving, het terrorisme en de migratiecrisis. Zijn boek biedt inspiratie voor het beoordelen van de context waarin de vernieuwing van de wetgeving voor de veiligheidsdiensten plaats vindt.

De kerngedachte in Mbembes filosofie betreft de wegkwijnende universaliteit van waarden, normen en onderling respect. Politiek ontaardt in wat de omstreden Duitse filosoof Carl Schmitt zag als eerste opgave: het onderscheid tussen ons en onze tegenstanders. Scheiding en afscheiding tussen de eigen groep, de – superieure – soortgelijken, en de anderen, de vijanden 'die het op ons gemunt hebben' zien we in de geschiedenis van het kolonialisme evenzeer als in die van het fascisme en nazisme. Met de concentratie- en vernietigingskampen als uiterste consequentie. De afstand tussen groepen werd gemaximaliseerd om de onverschilligheid ten aanzien van het geweld en de onderdrukking door de veroveraars, de bezetters en de dictaturen te bevorderen.

"…zoals de liberale democratieën het nog niet zo lang geleden nodig hadden de mensheid op te splitsen in meesters en slaven, hangt hun overleven in onze tijd af van het opsplitsen van de mensheid in een kring van soortgelijken en niet-soortgelijken, ofwel vrienden en 'bondgenoten' en vijanden van de beschaving. Zonder vijanden kunnen ze zichzelf maar moeilijk overeind houden. Of dergelijke vijanden in feite al of niet bestaan, doet er weinig toe. Het is voldoende dat ze worden gecreëerd, gevonden, ontmaskerd en aan het licht gebracht." (p. 80)

UITZONDERINGSTOESTAND

De veiligheids- of controlestaat die de liberale democratieën hebben ontwikkeld doet volgens Mbembe afbreuk aan de democratie. Steeds vaker wordt een beroep gedaan op een uitzonderingstoestand waarin mensenrechten worden genegeerd als het om anderen, 'vijanden', gaat. Internationale wetgeving gebaseerd op universele mensenrechten staat onder druk. Zowel het terrorisme als het antiterrorisme heeft het gemunt op afbouw van rechten. Het doet denken aan de praktijk van het kolonialisme waarin de 'inboorlingen' geen beroep konden doen op rechten die hun 'meesters' hadden. In feite stonden ze buiten de wet en konden ze zonder restricties met alle geweld gedisciplineerd en onderworpen worden. Wat in koloniale tijden gold, geldt nog steeds, waarschuwt Mbembe:

"Men kan niet het thuis tot 'beschermd gebied' verklaren en intussen ver weg, bij de ander, chaos en dood aanwakkeren. Vroeg of laat zal thuis worden geoogst wat in den vreemde is gezaaid." (p. 62)

In alle oorlogen spelen technologische ontwikkelingen een hoofdrol. Ook koloniale conflicten zijn gebruikt voor het uittesten van nieuwe methoden van oorlogvoering. In de koloniën vonden de kapitalistische landen een afzetgebied om industriële massaproductie van wapens en ander legermateriaal over te brengen naar de krijgskunst en in dienst te stellen van de massavernietiging, schrijft Mbembe (p. 40).

HEDENDAAGSE OORLOGEN

Het Militair-Industriële Complex (MIC) uit de vorige eeuw was een zaak van met elkaar concurrerende landen. Oorlogen werden gevoerd tussen landen of tussen blokken van landen, er was sprake van min of meer afgebakende conflicten. Hedendaagse oorlogen zijn uitermate complexe en moeilijk te doorgronden conflicten met vele partijen. En het MIC is nu een zaak van ICT-bedrijven. Hun invloed op de wetgeving en de politieke besluitvorming moet vergeleken worden met die van de traditionele 'hardware' fabrikanten, de leveranciers van vliegtuigen, tanks en geweren.

Het nieuwe MIC, de digitale veiligheidsindustrie, is even weinig transparant als het oude. De geschiedenis van reeksen affaires rond defensiemateriaal zou de hedendaagse politicus moeten le-

ren wetgeving en overheidsbudgetten terdege te controleren op invloed van ICT-bedrijven.

PERMANENTE OORLOG

De veiligheidsstaat die nu als globaal digitaal netwerk tot stand komt krijgt een permanent karakter, volgens Mbembe.

"De veiligheidsstaat wordt gevoed door een toestand van onveiligheid, die hij mede aanwakkert en waarop hij pretendeert het antwoord te zijn (…). De oorlog die de angst moet overwinnen is niet lokaal, noch nationaal of regionaal, maar strekt zich uit over het oppervlak van de hele planeet en speelt zich bij voorkeur af op het toneel van het dagelijks leven. Omdat de veiligheidsstaat vooronderstelt dat een 'staken van de vijandelijkheden' tussen ons en degenen die onze levenswijze bedreigen, onmogelijk is (…) hebben we te maken met een permanente oorlog." (p. 81-82)

Die permanente oorlog wordt gevoed door drogbeelden en fake nieuws, en leidt tot een verengd openbaar debat, waarin twijfel niet meer mogelijk is, en tot verregaande aantasting van mensenrechten waarvoor in de vorige eeuw de basis is gelegd in allerlei verdragen.

WIV

De nieuwe Wet op de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten maakt het mogelijk de bestaande praktijk van de geheime dienst onder nieuwe politieke en technologische condities voort te zetten. Die nieuwe context is digitaal, globaal en permanent. De bescherming van de veiligheid van een land dreigt een oorlog te worden tegen 'de anderen', min of meer reële of – als extreemrechts het ooit voor het zeggen zou krijgen – gecreëerde groepen van mensen die het etiket vreemden-dus-vijandig opgeplakt krijgen. In deze oorlog geldt wat technisch mogelijk is ook uitgevoerd moet kunnen worden, inclusief digitale 'sleepnetten' die iedereen verdacht maken. Op straffe van terreur, hel en verdoemenis. In de beeldvorming, waar elke twijfel of nuance om redenen van commercieel voordelige sensatie is uitgezuiverd, roept een maximale afstand tot anderen, de 'vijanden' , permanente angst op. En die angst levert het nodige draagvlak op om burgerrechten te verkwanselen. Tenzij een kleine groep er in slaagt deze trend te keren…

Jos van Dijk

Vervolg van pagina 25

gegevens aan het buitenland een belangrijke opmerking over de samenwerking met buitenlandse geheime diensten. Het gaat over de verstrekking van niet-geëvalueerde gegevens – ruwe data, zoals interceptiegegevens in bulkformaat, waar nog geen selectie op heeft plaatsgevonden. Dit blijkt op twee plaatsen geregeld te

ZOALS DE RUSSEN EIBERGEN IN DE KOUDE OORLOG ZAGEN.

zijn. In artikel 89 van de wet gaat het over verstrekking van zulke gegevens, "veelal in grote hoeveelheden," zoals de Memorie van toelichting stelt, (na toestemming van de minister) aan diensten waarmee een samenwerkingsrelatie is aangegaan. Zo'n samenwerkingsrelatie kan alleen worden begonnen wanneer voldaan is aan een aantal criteria, onder meer democratische inbedding van die dienst en eerbiediging van mensenrechten.

Nu heeft de Raad van State gezien dat er nog een ander artikel is, waarbij aan buitenlandse diensten niet-geëvalueerde gegevens kunnen worden verstrekt, namelijk artikel 64. En in tegenstelling met het voorgaande worden daar niet de eisen gesteld van artikel 89. Het gaat hier om de overdracht van gegevens aan "een inlichtingen- of veiligheidsdienst van een ander land waarmee geen samenwerkingsrelatie bestaat", op grond van een "dringende en gewichtige reden" en na toestemming van de minister. De Raad adviseerde dit geval met dezelfde waarborgen te omgeven en ook in één artikel te regelen. De regering is hier niet op ingegaan en heeft volstaan met een omslachtige en haarklovende redenering, waarbij alleen wordt aangegeven dat het hier om "uitzonderingsgevallen" zal gaan.

De bestaande waakhond (de CTIVD) heeft een aantal malen in zijn rapporten aangegeven dat de Nederlandse geheime diensten onder het bestaande wettelijke regime uit 2002 over de schreef zijn gegaan bij het onderzoek van bulkgegevens die via de ether zijn opgevangen. Nu volgens de nieuwe wet ook het massaal ongericht onderscheppen van data uit binnenlands verkeer via de kabel mogelijk wordt gemaakt, zijn veel betere garanties tegen misbruik door de diensten nodig, voordat deze wet in werking mag treden.

Kees Kalkman

Geraadpleegde bronnen:

Sarah Johanna Eskens, Ongerichte interceptie, of het verwerven van bulkcommunicatie, en waarom de grondwet en het EVRM onvoldoende tegenwicht bieden. Computerrecht 2015/85

A perspective on the new Dutch intelligence law. Electrospaces.net, 12 juli 2017

Maurits Martijn, Vier redenen waarom de nieuwe aftapwet een slecht idee is. De Correspondent, 12 juli 2017

Bart Jacobs, Vluchtig en stelselmatig. Een bespreking van interceptie door inlichtingen- en veiligheidsdiensten. Nederlands Juristenblad, 5 februari 2015

wie? **lijkt u een geschikte kandidaat voor de ereprijs**

journalist voor de vrede 2017-2018?
het Humanistisch Vredesberaad organiseert medio 2018 een publieksbijeenkomst rondom de prijsuitreiking aan deze journalist

doet mee aan een training vredeseducatie?

wie?
In Noord-Holland organiseert het Humanistisch Vredesberaad opnieuw de gewaardeerde training gericht op kinderen
wij ontvangen graag voorstellen en aanmeldingen via:
info@humanistischvredesberaad.nl , mobiel: 0647139247 ,
HVB, Postbus 235, 2300AE Leiden
zie onze website *www.humanistischvredesberaad.nl* voor meer informatie

Ook de politie tapt het internet

In mei van dit jaar stond in *de Volkskrant* een interessant verhaal over de samenwerking van het Team High Tech Crime (THTC) van de Nederlandse politie en de Russische federale veiligheidsdienst FSB. Die samenwerking dateert van september 2007 en betreft de bestrijding van Russische cybercriminelen, die zich bedienen van nepwebsites om klanten van banken te verleiden hun inloggegevens af te staan.

Cartoon: Richard Stallmann

De journalisten ontdekten dat de Nederlandse AIVD de samenwerking met argusogen volgde, omdat de FSB niet alleen gaat over rechtshandhaving, maar ook een binnenlandse veiligheidsdienst is. Toch werden de contacten met de Russen zelfs na het neerschieten van de MH-17 en de arrestatie van de belangrijkste Russische contactofficier voortgezet. Alleen werden de bijeenkomsten van de diensten verplaatst van het kantoor van het THTC in Driebergen naar politiebureaus in Amsterdam en Rotterdam. In Driebergen zijn afdelingen van de Landelijke Eenheid van de Nationale Politie gevestigd, waaronder de Dienst Landelijke Recherche en de Afdeling Interception & Sensing (I&S) – voorheen Unit Landelijke Interceptie, de landelijke tapkamer van de politie.

Het was goed onderzoekswerk van de journalisten, maar het expertblog Electrospaces viel iets anders op. De criminelen maakten gebruik van de servers van de Nederlandse provider Leaseweb – gevestigd in de buurt van het kabelknooppunt Amsterdam Internet Exchange – en van het programma ICQ. Daarmee kunnen niet-versleutelde berichten worden verstuurd. Ondanks dit laatste was ICQ populair in Rusland en Oost-Europa.

Om de ICQ-berichten te kunnen ontvangen onderschepte de politie het gehele ICQ-verkeer met Rusland via Leaseweb met apparatuur voor *deep-packet-inspection* (DPI). Een kopie werd naar de politie gestuurd. Gedurende drie maanden zonderde die het ICQ-verkeer uit de datastroom af en selecteerde het vervolgens aan de hand van een bestand van 436 veelbelovende telefoonnummers, die waren verkregen van internationale politiekorpsen, onder meer die van Rusland en Oekraïne.

OPERATIE ROERDOMP

Hoewel de politie zeker toestemming had voor deze operatie, met codenaam Roerdomp, en het selecteren met behulp van telefoonnummers als "gericht onderzoek" kan worden beschouwd, wijst Electrospaces er terecht op dat de gevolgde methode nauwelijks verschilt van de door geheime diensten toegepaste manier om bulkdata te verzamelen. Het blog maakt een vergelijking met de NSA-affaire in Duitsland. Daarbij kwam aan het licht dat de Duitse dienst geen inzicht had in het grote aantal 'selectoren' die op basis van een overeenkomst door de NSA waren aangeleverd om de datastroom in Duitsland te doorzoeken.

Van juridische kant is er ook kritiek op de werkwijze van de politie op het gebied van data-onderzoek. Een artikel van de universitair docent S. Brinkhoff uit Nijmegen wijst op het toenemend belang van Big Data en *datamining* voor de politie. Hij constateert dat er bij de huidige politiepraktijk niet of nauwelijks beperkingen zijn bij de selectie (uitzonderingen voor persoonsgegevens op het gebied van godsdienst, gezondheid en seksuele geaardheid zijn er bij de bestaande vormen van datamining niet). Aangezien de politie het internet steeds meer gaat aftappen en de resultaten kan combineren met de uitgebreide eigen politiebestanden verdient dit net zoveel aandacht als de procedures voor de geheime diensten.

Kees Kalkman

Geraadpleegde bronnen:

Huib Modderkolk en Tom Freeling, Hoe Nederland een hoofdrol speelde bij het opsporen van een Russische internetcrimineel (en die toch op vrije voeten bleef). De Volkskrant, 27 mei 2017. www.volkskrant.nl/kijkverder/2017/hacker/

Dutch-Russian cyber crime case reveals how the police taps the internet. Electrospaces.net, 26 augustus 2017

https://electrospaces.blogspot.nl/2017/06/dutch-russian-cyber-crime-case-reveals.html

S. Brinkhoff, Big data datamining door de politie: ijkpunten voor een toekomstige opsporingsmethode. Nederland Juristenblad, 17 mei 2016

njb.nl/Uploads/2016/5/NJB20-Wetenschap.pdf

Het analoge sleepnet

De discussie over de nieuwe Wet op de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten (WIV) concentreert zich geheel op de uitbreiding van de bevoegdheden van de diensten in het digitale domein. Voor het feit dat hierdoor ook in de analoge wereld de informatie-verzameling zal toenemen is weinig tot geen aandacht. Onterecht, want waar de bergen data toe zullen leiden en hoe de verwerking ervan zal worden gecontroleerd, blijft onduidelijk in de nieuwe WIV

Foto: Zabou

Het is zomer 2018. Adil Kahn rijdt vanuit Eindhoven met z'n Suzuki naar P3, langparkeren op Schiphol, hij gaat eindelijk op vakantie naar zijn oom en tante in Pakistan, diep in de bergen in Lahore. Alles verloopt soepel en snel. Binnen 10 uur, na een tussenstop in Dubai, arriveert Adil in Karachi. In Pakistan wacht dan nog een lange binnenlandse vlucht.

Wat Adil op dat moment niet beseft, is dat er in deze korte tijd een flinke berg data met gegevens van hem en zijn medepassagiers terecht zijn gekomen bij de AIVD. Met de nieuwe wet worden dat er steeds meer.

AIVD UNLIMITED

De AIVD mag natuurlijk iedereen en elke organisatie vragen om informatie. Logisch, vragen staat vrij, en veel mensen willen het best wel doorgeven als ze denken dat er een potentiële terrorist in hun straat woont. Maar het is allang niet meer een kwestie van de ouderwetse spion met de gleufhoed die informeert bij de plaatselijke moskee welke mensen deze regelmatig bezoeken. Nee, net als de rest van de wereld is de AIVD aan het robotiseren, en sleept in een rap tempo heel veel gegevens binnen.

Het heeft ontbroken aan een maatschappelijke discussie over de voelsprietmethode

Natuurlijk kan dat niet geheel ongelimiteerd, maar wettelijk is geregeld dat de politie, de Koninklijke Marechaussee (KMAR), de Belastingdienst, IND en de Inspectie SZW "werkzaamheden verrichten ten behoeve van de AIVD."

En deze diensten bij elkaar verzamelen nogal wat gegevens die (en dat is nieuw) op geautomatiseerde wijze uitgewisseld kunnen gaan worden.

En nu terug naar het voorbeeld van Adil. Zeker niet denkbeeldig, want de AIVD heeft al eerder aangegeven reisbewegingen van moslims naar landen als Afghanistan en Pakistan te volgen. Via de passagierslijst van Pakistan Airways had de dienst al gezien dat Adil naar Pakistan zou gaan, de bevestiging kwam via de KMAR die noteerde dat Adil daadwerkelijk boardde die dag. Terugkijkend in de opgeslagen bestanden zag de dienst dat Adil inderdaad die ochtend in Eindhoven was vertrokken (via de ANPR-camera's van de politie), en dat hij nog was gaan bidden in de Fatih Moskee (de vaste camera's van Eindhoven). Nog verder terugkijkend in de bestanden van de Belastingdienst zag men dat Adil ook regelmatig in Bitcoins handelde. Er werd vervolgens een vinkje achter zijn naam gezet. Voorlopig zou de dienst zijn gangen middels deze databestanden volgen, je weet immers maar nooit.

CONTROLE

Het heeft tot op heden ontbroken aan een maatschappelijke discussie over wat je zou kunnen noemen de "verlengde, geautomatiseerde voelsprietmethode." Er lijkt geen grens te zijn aan de soort en hoeveelheid informatie die de AIVD mag verzamelen. Riskant is het loslaten van zogenaamde algoritmes op de data, zoals bijvoorbeeld moslims die naar Pakistan reizen, af en toe Bitcoins overmaken en regelmatig een moskee bezoeken. In de Koude Oorlog werd iedere communist als potentiële staatsvijand geregistreerd. We moeten oppassen dat de AIVD, nu de gedegen controle ontbreekt, een zelfde fout gaat maken.

Wil van der Schans

Tegen wie moeten we worden beschermd?

Nederland mag zich voor de derde achtereenvolgende keer in krap vijftien jaar opmaken voor een raadgevend referendum. En weer gaat het om een ingewikkeld en veelomvattend stuk wetgeving: de Wet op de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten. Het lijkt een discussie over het belang van veiligheid en privacy te gaan worden. De tegenstanders van de wet zullen het belang van de privacy benadrukken; de voorstanders zullen wijzen op het belang van veiligheid.

Vastbesloten om niet een derde nederlaag op rij te lijden, zullen de veiligheidsadepten, die bij de Europese Grondwetcampagne al waarschuwden voor 'oorlog in Europa' en bij het Oekraïne-referendum de Russische dreiging van stal haalden, nu alle registers opentrekken. Ze zullen Russische trollen over het internet laten draven die bij ons de publieke opinie bespelen, verkiezingsuitslagen beïnvloeden, en natuurlijk ook de referendumuitslag naar hun hand proberen te zetten.

Die campagne is al begonnen. Bij alle kritiek die er op het presidentschap van Trump valt te leveren, richten de pijlen zich steeds meer op de Russische connecties van zijn campagneteam. In zijn buitenlandse politiek (voor zover daar een lijn in valt te ontdekken) is echter nog maar weinig te merken van voordelen die de Russen uit zijn verkiezing hebben weten te halen. Dat geldt ook voor de talloze beschuldigingen van Russische infiltraties in Europa. Zo zou Rusland de hand hebben gehad in de uitslag van het referendum over een eventuele Brexit, in de onafhankelijkheidsverklaring van Catalonië, en in ons eigen Oekraïne-referendum. Beschuldigingen zonder een spoor van bewijs.

Op 29 augustus 2017 opende de Volkskrant met de waarschuwing van brigadegeneraal Wilfred Rietdijk dat Nederland de digitale dreiging niet aankan. De nieuwe oorlog is volgens deze pas aangestelde strategisch adviseur Nationale Veiligheid en Cyber in de eerste plaats een informatie-oorlog. Als voorbeeld noemt hij een website waarop militairen van een Finse legereenheid werden geconfronteerd met intieme foto's van onderofficiersvrouwen, wat een Russische actie zou zijn om het moreel te breken. In een reactie stelt Clingendael-deskundige Ko Colijn vast dat de Russen dat dan afgekeken hebben van de Amerikanen. Maar de stelling dat Nederland ter wille van de veiligheid snel een nieuwe organisatie moet optuigen om buitenlandse dreigingen, zoals manipulatie en beïnvloeding via fake nieuws, te bestrijden, blijft hangen en komt ook terug in de Kamerdebatten en in een recent interview met CDA-voorman Sybrand van Haersma Buma.

ONDERZOEKSRAAD

Hacker Rickey Gevers, die enkele jaren geleden nog op verzoek van de Amerikaanse veiligheidsdiensten in zijn Leidse studentenhuis van het bed werd gelicht, maar inmiddels weer vrij man is, heeft momenteel een column in Het Financieele Dagblad. In de aflevering van 13 mei 2017 moest hij – overigens tot zijn spijt – toegeven dat Nederland tijdens de landelijke verkiezingen geen last heeft gehad van Russische inmenging en ook dat de Russen geen 'aanval' op Nederland voorbereidden. De aanval op de Onderzoeksraad voor de Veiligheid, die wel degelijk plaatsvond, was om de bevindingen in te kunnen zien vóór de publicatie, niet om deze bevindingen te herschrijven, zo stelt ook Gevers.

Ze zullen Russische trollen over het internet laten draven

Nederland zou volgens hem echter te klein en onbeduidend zijn voor de Russen. Bij de Duitse verkiezingen in september zou pas echt buit te behalen zijn. Hij schrijft: "Hebben we concrete aanwijzingen dat Rusland Duitsland op de korrel heeft? Ja. In mei 2015 hackte Rusland de Bondsdag en werd zeer veel informatie buitgemaakt." Nu is dat toevallig het enige voorbeeld dat op de Wikipedia-pagina 'Cyberwarfare by Russia' onder het kopje 'Germany' valt te lezen. In 2015 zou een hoge ambtenaar van de Duitse veilig-

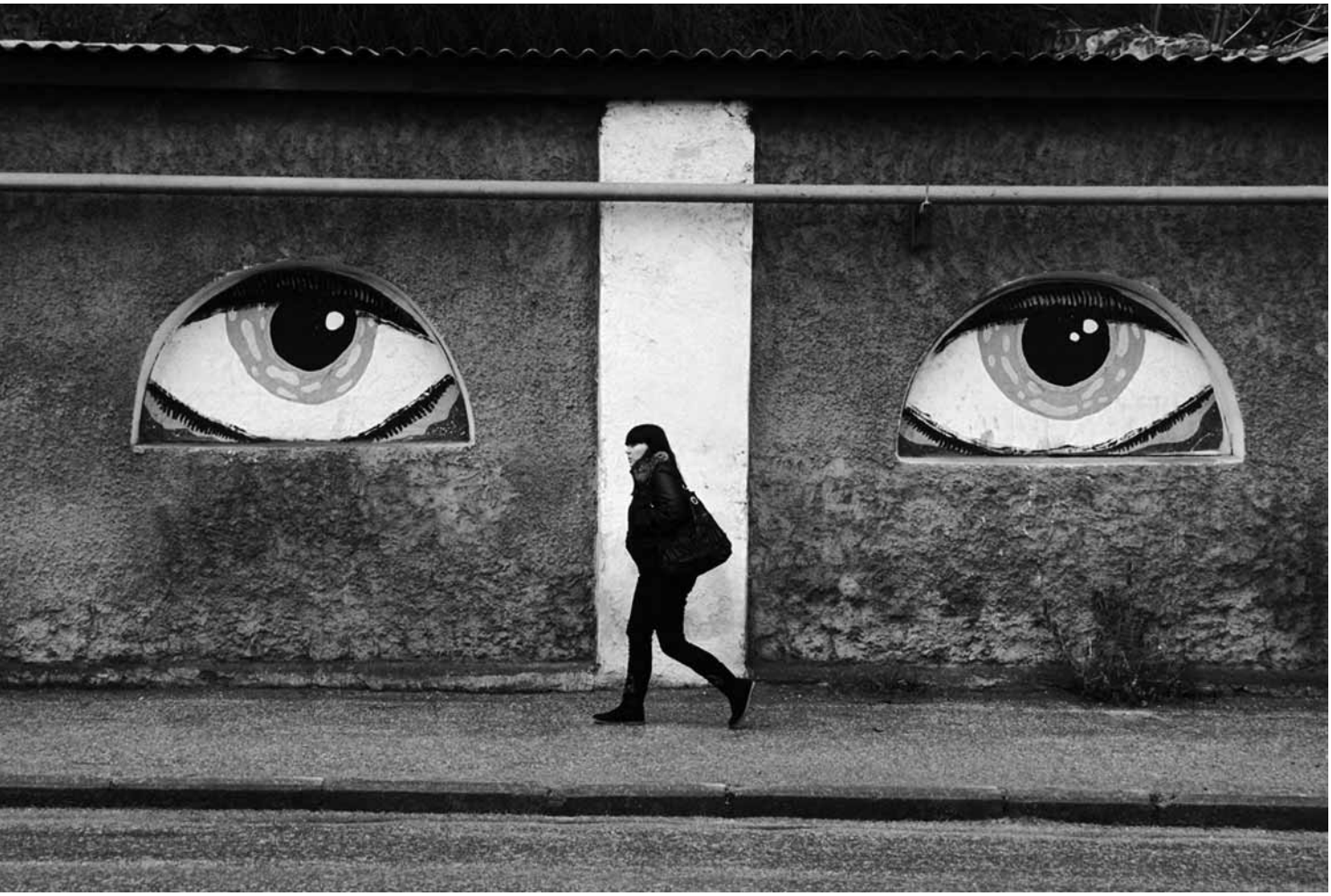

heidsdienst hebben beweerd dat het "hoogst plausibel" was dat Russische hackers bestanden hadden gestolen van de Duitse parlementaire commissie die het juist in Duitsland vanwege de telefoontaps van Angela Merkel hoog opgelopen NSA-schandaal onderzocht. Later werden die bestanden op WikiLeaks gezet. Het jaar daarna waarschuwde het hoofd van de Bundesnachrichtendienst (BND) voor Russische desinformatiecampagnes gericht op de Duitse publieke opinie, en in 2017 werd, net als bij Rickey Gevers, gewaarschuwd voor Russische beïnvloeding van de Duitse parlementsverkiezingen. Zowel de Süddeutsche Zeitung als The New York Times berichtten vervolgens dat na diepgaand onderzoek geen enkel bewijs voor dergelijke beïnvloedingscampagnes was gevonden.

Ook de vredesbeweging dreigt in het beklaagdenbankje te belanden

EUROPA IN REP EN ROER

Die bewijzen waren er dus wel, je zou het bijna vergeten, tegen de Amerikaanse NSA. In het najaar van 2013 volgde de ene onthulling na de andere en tot diep in 2014 was Europa in rep en roer over de wijze waarop de Amerikaanse inlichtingendiensten, niet zelden in samenwerking met de Europese, de Europese bondgenoten bespioneerde. Na het neerhalen van de Boeing met vluchtnummer MH17 in de zomer van 2014, was die beroering in Nederland vrij snel afgelopen en richtten de pijlen zich tegen de Russen. Net als vijftien jaar eerder kwam door de aanslagen van 9/11 een einde aan de grote opschudding over het Amerikaanse spionagenetwerk Echelon in Europa. Toen moesten we van het ene op het andere ogenblik weer door onze inlichtingen- en veiligheidsdiensten beschermd worden tegen terroristische cellen die het op ons voorzien hadden.

Zoals alle veiligheidsmaatregelen na 9/11 een bijdrage hebben geleverd aan het gegroeide wantrouwen en de animositeit jegens onze islamitische of enigszins gekleurde buren, zo bestaat de kans dat het voortdurend waarschuwen tegen fake nieuws en 'alternatieve feiten' onafhankelijke onderzoekers, mensen en organisaties die een tegengeluid willen laten horen, in het beklaagdenbankje plaatst. Daaronder bevindt zich ook een vredesbeweging die zich niet altijd wil neerleggen bij het dominante verhaal over internationale dreigingen en ook in het verleden al werd beschuldigd van beïnvloeding vanuit het Kremlin. In de meeste gevallen zonder een spoortje van bewijs.

Jan Schaake

Ontwerp voor een referendumcampagne voor het Centrum voor Geopolitiek

Met de WIV luistert de NAVO mee

De nieuwe 'sleepnetwet', die vlak voor het zomerreces door de Eerste Kamer werd gejast, zal velen doen denken aan 1984: de grimmige toekomstvisie van George Orwell, met de beruchte leuze 'Big Brother is Watching You'. Wie dat boek gelezen heeft, weet dat het niet alleen gaat om privacy, ook al is dat een groot goed. Een minstens zo belangrijk thema is het voeren van een permanente oorlog die niet gewonnen kan worden en waarbinnen het perspectief op vrede verdwenen is.

De hoofdpersoon in *1984* leest in het geheim een boek waarin die oorlog als een zuiver binnenlandse aangelegenheid wordt ontmaskerd. De heersende groepen van de verschillende landen strijden immers niet langer tegen elkaar, maar tegen de eigen onderdanen, en de inzet van de strijd is het in stand houden van de maatschappelijke orde.

We weten dankzij de onthullingen van Edward Snowden over de afluisterprogramma's PRISM en XKeyscore van de Amerikaanse inlichtingendienst NSA (in samenwerking met de Britse GCHQ en Canadese, Australische en Nieuw-Zeelandse diensten) dat deze diensten de hele wereld afluisteren. De basis daarvoor werd al in de Tweede Wereldoorlog gelegd en in een geheim UKUSA-verdrag in 1947 bevestigd. Door elkaars gegevens te delen weten de Amerikanen, de Britten, de Canadezen enzovoort, wat andere landen van plan zijn, waar bedrijven op jagen, en wat er via de privételefoons van niet Engelssprekende wereldleiders zoals Angela Merkel en de inmiddels afgezette Braziliaanse Dilma Rousseff, zoal besproken wordt. Dat wat betreft de privacy. Hoe het Snowden is vergaan na zijn onthullingen, zegt veel over de democratie die door het afluisteren beschermd zou worden. Hetzelfde geldt voor andere klokkenluiders zoals Bradley/Chelsea Manning en Julian Assange.

PATRIOT ACT AL KLAAR

NAVO-landen en strategische partners van het Atlantische blok, zoals Israël, Zuid- Korea en Japan, en het Zuid-Afrika uit de tijd van de Apartheid, waren vanaf het begin partners van de UKUSA-landen. Onder het Echelon-programma, dat eind jaren zestig werd opgezet en formeel in werking werd gesteld in 1971, werd alle militaire en diplomatieke communicatie van de USSR en het Sovjetblok afgeluisterd door de NSA. Na het einde van de Koude Oorlog werd de divisie van de NSA die het Sovjetblok had afgeluisterd met al haar elektronische inlichtingensystemen (luisterposten, satellieten en schepen) omgebouwd om voortaan heel Europa af te luisteren, ook de eigen bondgenoten. Hierop kwam eind jaren negentig kritiek. Het Europese parlement stemde op 5 september 2001 in met het definitieve rapport over Echelon, dat waarschuwde tegen de consequenties van ongecontroleerd spioneren en vaststelde dat onder het Echelon-programma niet alleen militaire communicatie maar ook zakelijk en privé-verkeer werd afgeluisterd. Na 9/11 verstomde deze kritiek echter.

Het verband tussen afluisteren en de permanente oorlog wordt gelegd in de noodtoestand. Onder de noodtoestand worden burgerrechten (bijvoorbeeld het recht op privacy, maar ook de vrijheid van meningsuiting en vergadering) ingeperkt, want het is oorlog. In de VS werd de noodtoestand afgekondigd door Bush de Jongere, na de aanslagen in New York op 11 september 2001, en verlengd door de presidenten Obama en Trump. De bepalingen van die noodtoestand waren echter al veel eerder uitgewerkt en de bijbehorende Patriot Act was al klaar om (met algemene stemmen) te worden aangenomen. En dat nog voordat hij geheel gelezen kon zijn. De noodtoestand is bedoeld als tijdelijke maatregel, maar in Frankrijk bijvoorbeeld zijn de bepalingen ervan door Macron omgezet in een gewone wet die niet meer apart verlengd hoeft te worden.

Sinds 2008 worstelt het Westen met een diepe economische crisis waarin regeringen de eigen bevolking niet meer vertrouwen. De behoefte om te weten wat er in de maatschappij aan kritiek en potentieel verzet leeft, neemt onder die omstandigheden toe. Door de nieuwe Wet op de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten worden ook de Nederlandse verhoudingen formeel onderdeel van het permanente afluistersysteem van de NSA en andere Amerikaanse en Atlantische inlichtingendiensten. Minister Plasterk werd eerder betrapt op een leugen toen hij beweerde dat hij bij de NSA geprotesteerd had tegen het afluisteren van Nederlandse burgers. (In werkelijkheid werd dit onder zijn verantwoordelijkheid gedaan door de AIVD en de MIVD, die deze gegevens vervolgens doorsluisden naar de NSA.) Toch heeft hij op de valreep deze wet alsnog aangenomen kunnen krijgen. Uiteraard gaat dat gepaard met sussende woorden: "Gaat rustig slapen". Wie echter de realiteit van crisis, bedreiging van de bestaande maatschappelijke orde, permanente oorlog en noodtoestand overziet, zal daar nu juist niet gerust op zijn.

1984 begint aardig dichtbij te komen. Niet alleen door de commercie met 'cookies' of een AH Bonuskaart, maar ook als NAVO-politiestaat. Daartegen moet verzet worden aangetekend.

Kees van der Pijl

KORTE BERICHTEN

Herdenking

De Peace Pledge Union organiseerde in Londen op 12 november, de dag dat in Groot Brittannië de oorlogsslachtoffers worden herdacht, een alternatieve herdenking vlakbij de plaats van de officiële herdenking. Een echte herdenking, vrij van militaristische invloeden, waarin ook aandacht werd besteed aan de oorlog in Jemen en de voortdurende bezetting van Palestina.

Nieuw tijdschrift

Het Platform Vrouwen en Duurzame Vrede geeft een nieuw blad uit met als titel Gender en duurzame vrede. Het gaat over de thema's uit de Gender, Peace and Security agenda. In het eerste nummer is het thema: Seksueel geweld in gewapende conflicten. Zie tinyurl.com/gvrede

Wake-up call

Tientallen burgers probeerden 9 november de gebouwen van het Europees Parlement binnen te gaan. Met wekkers, sirenes en bellen schudden ze Europarlementsleden wakker met de boodschap "wij willen niet dat er publiek geld gaat naar de wapenindustrie."

Korte film WRI

War Resisters' International heeft een filmpje gemaakt om het een en ander te laten zien over haar vredeswerk wereldwijd. U kunt het bekijken op www.tinyurl.com/wrifilm. De WRI is een overkoepelende organisatie waarbij vredesorganisaties van over de hele wereld zijn aangesloten. In Nederland zijn dat Vredesbeweging Pais en VD Amok.

Nobelprijs

Op 6 oktober, is bekend gemaakt dat de Internationale Campaign to Abolish Nuclear weapons (ICAN) de Nobelprijs voor de Vrede heeft gewonnen. In Nederland zijn o.a. Stop Wapenhandel, WILPF, Tribunaal voor de Vrede, Burgemeesters voor Vrede, de NVMP en PAX partnerorganisaties van de ICAN. Zij delen dus mee in de feestvreugde. De ICAN heeft zich jarenlang ingezet voor het wereldwijde verbod op kernwapens, dat afgelopen zomer werd aangenomen. Voor meer info VredesMagazine 2017 nr. 3 (ban de bom in de VN) en nr. 4 (commentaar)

Dieren/Rheden e.o.

Jeroen Kuijpers is op zoek naar mensen die actief willen worden in een vredesplatform in Dieren en/of gemeente Rheden e.o. Geïnteresseerden kunnen contact met hem opnemen via 06-163 589 90 of j.a.kuijpers@gmail.com.

Schrijfactie Noord-Korea

Kerk en Vrede heeft het initiatief genomen tot een schrijfactie voor alle leerlingen van groep 7 en 8 van het basisonderwijs. Zij hoopt dat president Kim Jong Un en president Donald Trump bedolven zullen worden onder brieven die door zoveel mogelijk kinderen zijn ondertekend. Uiteraard om de beide leiders tot bezinning te brengen. Vrede is de weg! Naar de kinderen zullen ze toch wel luisteren?

Afghaanse meisjes

Pogingen van de Afghaanse regering en internationale donoren om meisjes naar school te krijgen, blijven tekortschieten, volgens Human Rights Watch. 16 jaar nadat de Amerikaanse interventie de Taliban van de macht verdreef, gaat nog steeds twee derde van de Afghaanse meisjes niet naar school.

Steun

Ondersteun je oorlogsvluchtelingen in Nederland of ken je iemand die dat doet? Bij Stichting Wesselmann kun je misschien terecht voor een financieel zetje voor het oorlogsslachtoffer. Zie ook VredesMagazine 2013 nr 2. Voor voorwaarden tinyurl.com/steunslachtoffers telnr 06 81123846

Geen wapens Israël

Wapenfabrikant Heckler & Koch levert geen wapens meer aan Israël en een aantal andere landen. Het dodelijkste bedrijf van Duitsland heeft in stilte een 'ethisch' verkoopbeleid ingevoerd.

Het staakt de verkoop van wapens aan landen in oorlogsgebieden en landen die corrupt of ondemocratisch zijn. Naast Israël worden o.m. Saoedi-Arabië, de Verenigde Arabische Emiraten, Turkije, India, Maleisië, Indonesië, Brazilië, Mexico en alle Afrikaanse landen van wapenverkopen uitgesloten.

Vredeshelden

Ongeveer 80 mensen kwamen af op het Vredessymposium dat een groep vredesorganisaties op 20 september in Utrecht organiseerde. Het symposium werd besloten met het door de burgemeester van Utrecht tot vredesheld uitroepen van 4 mensen:

- Rosa Manus (postuum) die in 1932 meer dan 10 miljoen handtekeningen van vrouwen uit 56 landen verzamelde voor ontwapening.
- Julienne Doppenberg-Difukidi die in Congo vrouwen en jongeren traint in vreedzaam samenleven.
- Remco Bouma die 2 jaar voor Peace Brigades International in Colombia werkte.
- Lotte Helder, die verkiezingswaarnemer was in Albanië en Macedonië.

VS en Noord-Korea

Het Belgische Vrede voerde op 12 september actie bij de ambassade van de VS in Brussel onder het motto: "Bombarderen voor vrede is als vrijen voor maagdelijkheid." Vrede pleit voor een diplomatieke oplossing en beëindiging van de roekeloze retoriek afkomstig van zowel de VS als Noord-Korea die de crisis in Korea laat escaleren.

Slachtoffers

De Cluster Munition Monitor 2017 meldt een stijging van het aantal slachtoffers van clusterwapens. Hun aan-

tal is verdubbeld, van 419 in 2015 tot 971 in 2016. Dit komt neer op gemiddeld drie slachtoffers per dag. In 98% van de opgetekende gevallen ging het om burgers.

Actie

Honderden vredesactivisten voerden van 4 tot 11 september actie bij de DSEI wapenbeurs in Londen. Ze blokkeerden dagenlang de toegangswegen en vertraagden zo de opbouw van de beurs. Ook Belgische en Nederlandse activisten deden mee.

Jongeren

Kort na de aanslagen vond in Barcelona een bijeenkomst plaats van Jongeren voor Vrede. 500 leden van deze christelijke organisatie kwamen daar drie dagen bijeen. Ze namen het vredesmanifest "More Youth, More Peace" aan. Uit dit manifest: "Na het drama van de terroristische aanslag in Barcelona willen wij hier opnieuw tonen dat we hebben gekozen voor dialoog en solidariteit met de armen en zwakken van onze samenleving om een toekomst van vrede en samenleven in Europa en in de wereld op te bouwen."

International Army Show

Begin september organiseerde Enschede voor Vrede protestacties tegen de International Army Show die op het terrein van de voormalige Vliegbasis Twente werd gehouden. Het gaat om een nieuwe PR-show voor het leger met honderden legervoertuigen, een militariabeurs, wargames, een parade, eten en drinken uit een legerkeuken, enz.

Wereldvredesindex

De Wereldvredesindex 2017 is verschenen en heeft als conclusies: "De wereld is het afgelopen jaar iets vreedzamer geworden maar de trend blijft negatief. De kloof tussen de meest en minst vreedzame landen blijft groeien. Er wordt veel te weinig geïnvesteerd in vredesopbouw."

In de afgelopen 10 jaar nam het aantal doden door gevechten toe met 408% en het aantal doden door terrorisme met 247%. Geen wonder dus dat in deze periode het aantal vluchtelingen verdubbelde. Belangrijk is ook dat elke euro geïnvesteerd in vredesopbouw leidt tot een besparing van 16 euro op de kosten van gewapende conflicten.

LCF-fregatten

De zwaarste gevechtsschepen van de Nederlandse marine, de vier luchtverdedigings- en commandofregatten, spelen een rol in nucleaire oorlogvoering, schrijft Stop Wapenhandel in het onderzoek "LCF-fregatten en het nucleair evenwicht". Bijzonder aan deze fregatten is de zeer geavanceerde radar van het Nederlandse bedrijf Thales. Deze kan over grote afstanden intercontinentale raketten opsporen en volgen.

Verslag Ontmoetingsdag

Op 10 juni vond de jaarlijkse Ontmoetingsdag van de vredesbeweging plaats. Het thema was inclusieve veiligheid (zie ook VredesMagazine nr 4 2017) Daarnaast werden er contacten gelegd en werd er gediscussieerd over o.a. praktische mogelijkheden om samen te werken en de vredesbeweging meer aan de weg te laten timmeren. Op tinyurl.com/ontmoetdag kunt U het verslag lezen en geluidsopnames horen.

Tentoonstellingen

In het Vredesmuseum, Turfmarkt 30 Gouda is t/m 30 december de tentoonstelling "Talen naar vrede" te zien. Deze tentoonstelling is nieuw en bestaat uit cartoons, van o.a. Len, n.a.v. vredesspreekwoorden. In de eerste helft van 2018 is er een bijzondere, op jongeren gerichte, tentoonstelling over de vredesbeweging. Meer info: www.vredesmuseum.nl of 015-785 01 37

Jongerendag vredesbeweging

Veel jonge mensen vragen zich weleens af: "wat bezielden onze ouders en grootouders toen ze 35 jaar geleden massaal de vredesbeweging steunden en wat bewoog hen toen ze meeliepen met de grootste demonstraties die ons land gekend heeft? Wat dachten zij toen ze tonnen handtekeningen inzamelden tegen kernbewapening? Wat voor tijd was dat waarin dat alles mogelijk was?"

Die vragen worden beantwoord bij een speciaal op jonge mensen gerichte evenement van de vredesbeweging op 14 april 2018 (13-17 uur) in het Museum voor Vrede en Geweldloosheid in Gouda. Het programma is nog niet uitgekristalliseerd. Het wordt geen aaneenschakeling van saaie lezingen, maar een happening waarbij ouderen niet alleen vertellen wat ze deden en hoe ze het deden, maar daar ook iets van laten zien. Film, muziek, spel, een tentoonstelling, discussie.

Wellicht belangrijker nog is het contact tussen de generaties. Daar zal volop gelegenheid voor zijn. We willen niet blijven steken in het staren naar een glorieus verleden, maar de lijn doortrekken naar deze tijd. Daarom zal er een vredesmarkt zijn, waarop jongeren laten zien hoe zij nu het vredesideaal beleven en vormgeven.

Behoort u tot de jongere mensen waarover we het hadden? Laat dan nu al weten dat u wilt komen.

Behoort u tot de ouderen? Dan ligt er een belangrijke taak voor u. De vergrijsde vredesbeweging bereikt de jongeren nauwelijks, maar u hebt die toegang wel. U hebt kinderen, kleinkinderen of kent andere jonge mensen. Praat met ze, wek hun interesse en neem ze mee naar het evenement. Let wel: we willen niet dat het een grijzehoofden-middag wordt, daarom hebben ouderen alleen toegang vergezeld van één of meer jongeren. Voor u en hen geldt: graag nu al laten weten dat u wilt komen. Aanmelden en meer info bij Vredesbeweging Pais: info@vredesbeweging.nl of 015-7850137.

Meer en uitvoeriger berichten vindt u op: www.vredessite.nl/nieuws.

Gerede Twijfel: Een Rwandees Kaartenhuis

Afgelopen zomer publiceerden onderzoekers van vier Amerikaanse universiteiten een analyse van de verklaringen van genocideverdachten bij het Rwanda tribunaal. Net als bij eerder onderzoek blijkt dat prominente daders vaak doorsnee mensen waren met een behoorlijke opleiding en sociale status.

Tijdens de processen legden zij dan ook de nadruk op hun goede karakter. Dit argument werd gemiddeld negen keer per dag herhaald om de rechters ervan te overtuigen dat zij alleen al om die reden niet schuldig konden zijn. Genocideverdachten die in Nederland zijn opgespoord profileren zich op dezelfde manier. Hun vrienden, buren en collega's kunnen de beschuldigingen daarom moeilijk geloven. Er zal wel iets anders achter zitten, speculeren zij: politiek, handelsbelangen, persoonlijke afrekeningen, etc.

Rechercheurs en rechters die genocidezaken behandelen zijn minder eenvoudig te overtuigen. Zij kennen beide kanten van de zaak en moeten recht doen aan de feiten, niet aan de emoties van betrokkenen. Die tegenstelling leidt regelmatig tot controverses.

Een recent voorbeeld is het boek *Een Rwandees Kaartenhuis* van "Gerede Twijfel", een studentenproject van de Vrije Universiteit, over de zaak van de in Nederland veroordeelde genocidepleger Joseph Mpambara. De zaak was aangebracht door een katholieke pastor die Mpambara in de gevangenis had ontmoet en hem op zijn woord gelooft. Om inzicht in de zaak te krijgen hebben de studenten 'deskundigen en betrokkenen' geraadpleegd. Dit blijken echter hoofdzakelijk advocaten van genocideverdachten te zijn, waaronder die van Mpambara zelf. Aan overlevenden, onafhankelijke experts en degenen die verantwoordelijk waren voor het strafrechtelijk onderzoek is niets gevraagd.

Nieuw bewijs om Mpambara vrij te pleiten is er niet. De studenten richten hun pijlen daarom op de getuigen. Zelfs Wolfgang Blam, een Duitse arts, een van de schaarse helden van de genocide, wordt in een slecht daglicht geplaatst. Het is een van de gênante fouten in het boek die makkelijk voorkomen hadden kunnen worden.

De conclusie van het boek, dat Mpambara ten onrechte zou zijn veroordeeld, is door de eenzijdige oriëntatie van het onderzoek weinig verrassend. Het gebrek aan wetenschappelijke onderbouwing daarentegen wel, vinden Wolfgang Blam en rechter-commissaris Martin Witteveen, die tientallen getuigen heeft ondervraagd. Bij Gerede Twijfel en het bestuur van de VU haalt men de schouders erover op. Of dat ook zou gebeuren bij een Europese genocidezaak valt te betwijfelen.

Jos van Oijen

tinyurl.com/rwandakaart
tinyurl.com/genperrw

Foto: Hans Straeter

Het Amsterdams VredesInitiatief organiseerde 3 december op het Spui een manifestatie tegen de verlenging van de oorlogsmissies in Mali en Afghanistan. Het protest richtte zich tegen de versterking van de krijgsmacht, waarvoor het nieuwe kabinet 1,5 miljard extra per jaar uittrekt. Geld dat veel beter besteed kan worden aan vrede door diplomatie, een eerlijke internationale economie en een goed klimaatbeleid.

Als ik vrijkom

Als ik vrijkom
ga ik iemand vragen
mij aan te raken
heel voorzichtig graag
en langzaam
raak me aan
ik wil
weer leren
hoe het leven voelt

ik ben zeven jaar
door niemand aangeraakt
zeven jaar lang
zonder aanraking
en ik weet nu
wat 'onaanraakbare'
betekent.

Hugh Lewin

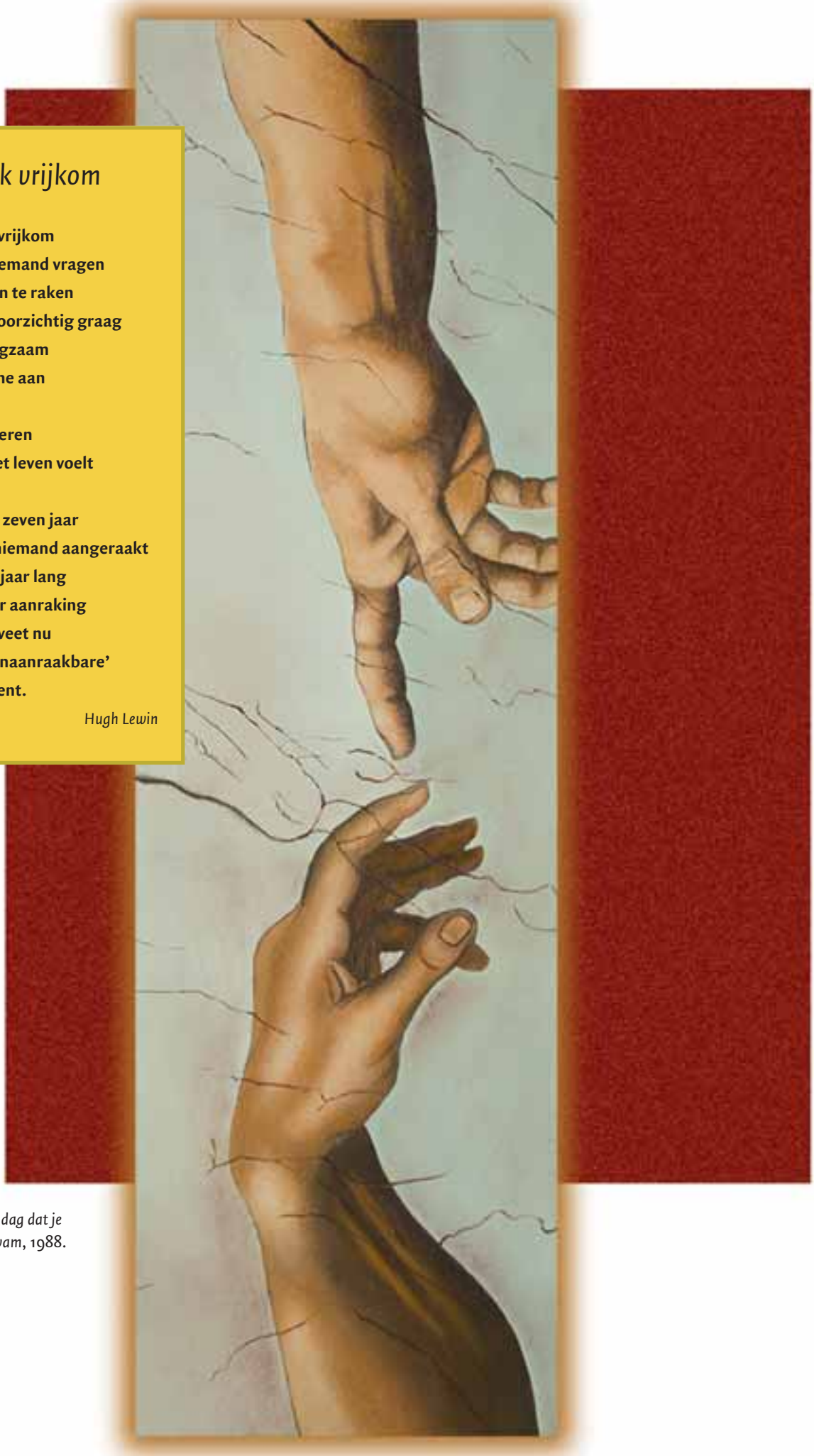

Uit: *De dag dat je brief kwam*, 1988.